Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Historia ecclesiastica, lat

Eusebius <Caesariensis>

[Straßburg], nicht nach 1475

Incipit tertius liber ecclesiastice historie

urn:nbn:de:bsz:31-313482

Visual Library

vj De fame que oppreſſerit eos
vij De hijs que a xpo p̄dicta ſūt
viij De portentis ante bellum
ix De ioſepho et quos reliquerit libros
x Vt diuinarum meminit ſcriptutarum
xj Queadmodū poſt iacobū ſymeon iheroſolimorū rexit eccłiaꝫ
xij Vt veſpaſianus poſteritatē dauid iuſſit inquiri
xiij Qd alexādrine ciuitati ſcdus abilius p̄fuit
xiiij Qd rome ſecundus epc anacletus fuit
xv Vt tertius ab hoc clemens
xvj De epiſtola clementis
xvij De ꝑſecutione ſub domiciano
xviij De iohanne apło et reuelatione eius
xix Queadmodū domicianꝰ poſteritatem dauid iuſſit occidi
xx De ꝓſapia ſaluatoris
xxj Qd alexādrinorū eccłie tertiꝰ p̄fuit cerdo
xxij Qd anthiochie ſcds ignatius
xxiij Relatio de iohanne apło
xxiiij De ordinatione euāgeliorū
xxv De indubitatis diuinis ſuſpectiſue ſcripturis
xxvj De menādro mago
xxvij De ſecta ebioneorum
xxviij De corintho praue religionis antiſtite
xxix De nicolao et ſectatoribus ſuis
xxx De hijs apłis qui nō ſūt aſpernati iura conubij
xxxj De philippi et iohānis exceſſu
xxxij Queadmodū ſymeon iheroſolimorū epiſcopꝰ paſſus ſit
xxxiij Vt traianꝰ xp̄ianos vetuerit inq̄ri
xxxiiij Qd eccłiaꝫ romanā quartus rexit euariſtus
xxxv Vt tertius p̄fuit iheroſolimis iuſtus
xxxvj De ignatio et epłis eius
xxxvij De hijs euāgeliſtis qui tūc temporis eminebant
xxxviij. De epiſtola clemētis alijſqꝫ ſcripturis eius
xxxix. De libris papie

Explicīūt Capitula tertij libri·eccleſiaſtice hiſtorie·

Incipit tertius liber eccleſiaſtice hiſtorie. Capłm ·p̄mū

Igitur iudei debitis cladibꝰ purgebantur ·ſancti vero apłi dn̄i et ſaluatoris noſtri·ceteriqꝫ diſcipuli·ad p̄dicandū verbum dei ·p ſingulas quaſqꝫ orbis terre ꝓuincias diuidūtur. Thomas ſicut nobis traditum eſt ſortitus eſt parthos ·matheus ethiopiā ·bartholomeꝰ indiā interiorē·andreas ſcithiam· iohannes aſyā. Vnde apud epheſum et cōmoratus eſt et defunctus ·petrus pontū·galaciā ·bithinniā ·capadociam ·cetraſqꝫ cōfines ꝓuincias iudeis dūtaxat ·p̄dicans circuiſſe deꝓhenditur· et ad vltimū in vrbe roma cōmoratus vbi et crucifixus eſt deorſū capite dimerſo· qd ipe ita fieri deprecatus eſt ·ne exequari dn̄o videretur. De paulo aūt q̄d dicā quia ab iheruſalem vſqꝫ ad illiricū

compleuit euangelium xp̄i ·et ad
vltimū ſub nerone martiriū duxit
Nec ita p ordinem in tertio libro
explanationum geneſis · origenes
exponit

Caplm ·ij·

Verum petr⁹ aplus· p̄dicati
onis ſue monimēta nobis
p pauca dereliq̄t . Vna etem̄ eius
epla eſt·de qua null⁹ omio dubita
uit . Nã de ſcd̄a multis incertū eſt
Apud plurimos tñ ·etiã ip̄a legen
da ſuſcipitur . Ille vero libellus q̄
dicitur actus petri·et qd̄ nomis ei⁹
euangeliū nūcupatur ·ſed et q̄ di:
citur eius p̄dicatio·vel reuelatio in
ſcripturis pſus canonicis nō ha:
betur· ſed ne aliquis quidē ſcripto
rum veterū·vti eorū teſtimonijs in
uenitur . Verū pcedente nobis hi:
ſtorie narratōne ·p opportunitates
locorū cum ſcriptores eccliaſticos
memorabim⁹·neceſſario etiã ſcrip:
turarū libros·qui in auctoritate eē
debeant·et quorū minus ſequenda
ſit auctoritas exponem⁹. Interim
petri ut dixim⁹ p̄ma epla ·ab omi:
bus veterib⁹ eſt recepta . Pauli q̄z
manifeſte q̄tuordecim ſūt eple· que
in auctoritate habentur·licet ſciam
apud latinos·de epla que ad hebre
os ſcribitur ·haberi dubitationem
Sed et de ip̄a quid vnuſq̄ſq̄z vete
rum ſcriptorū ſenſerit · in tempore
pferem⁹· et libell⁹ hermen q̄ appel:
latur paſtoris· cui⁹ paul⁹ in eplis
ſuis meminit·a plurimis nō eſt re:
ceptus·ab alijs aūt neceſſari⁹ indi:
cat⁹ eſt ·pter eos qui p̄mis ad fi:
dem inſtitutiōib⁹ imbuūtur . Vn̄

et in nōnullis ecclijs legitur·et mł
ti veterū ſcriptorū vſi ſūt teſtimo:
nijs ei⁹ . Hec interim nob̄ p̄miſſa
ſint· de diuorū librorū fide . Quã
mox etiã veterū a ſtipulatione fir:
mabimus

Caplm ·iij ·

Paul⁹ aūt q̄ ab iheruſalem
in circuitu·vſq̄z ad illiricū
gentib⁹ euangelium p̄dicauerit·ex
ip̄i⁹ vocib⁹ cōprobatur ·et ex hijs
q̄ lucas in actib⁹ aplorum ſcribit
Sz et petrus in quib⁹ etiã ip̄e pn̄
cijs hijs qui ex circūciſione ſūt p̄di
cauerit xp̄m ·pprijs vocibus in ea
epla quã ip̄ius abſq̄z ambiguitate
claruit eſſe deſignat ·in qua ad eos
qui in diſperſione ſunt ſcribit ſine
dubio hebreos . Ipi etem̄ dicūtur
tāq̄ pprijs e ſedib⁹ pulſi· et poſiti
in diſperſione·vt ait ip̄e· ponti·ga
latie· capadocie·et aſie·ac bithinie
ex quibus ſi qui conſtantes in fi:
de et emulatores v̄bi dei repti ſunt
etiã regendas ecclias quas apli fū
dauerãt ſuſceperūt ·quorū noīa n̄
eſt facile explicare p ſingulos . Ex
apli tñ pauli ſermonib⁹ colligere
poſſum⁹· permultos eſſe quos ille
nūc adiutores ·nunc cōmilitones
nūc etiã concaptiuos et cōlaboran
tes in euangelio ·et comites noīat
Sz et lucas in actib⁹ aplorū plu:
rimos ei⁹ ſocios memorat ·et pn̄ci
pes p̄dicationis· ſicut timothei me:
minit et titi . Quorū alter i epheſo
ep̄s·alter ordinãdis apud cretã ec:
cleſijs·ab eo ordinat⁹ p̄ficitur. Ip
ſe aūt lucas genere quidē anthio:
cen⁹ arte medic⁹·comes vēo pauli

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

et ceterorū apſtorū ſoci⁹ et neceſſari
us fuit. Js ergo ſcd̄m hanc medi=
cinā quā ex apſtorū vel ſocietate vł
traditione ſuſcepat. duos nob̄ me
dicinales libros. quib⁊ nō corpa
ſed aīe curentur explicuit. Euāge
lium ſcilicet in quo etiā ſic p̄ſatur
ſicut tradiderūt nobis inq̄t hij qui
ab inicio ipi viderūt. et miſtri fue=
runt verbi dei. quos et ab inicio ſe=
cutus ſum. et actus apſtorū quos nō
iam auditu pcepat. ſ; oculis iſpex=
erat. Tradūt aūt q̄ euangeliū ſu=
um a pauli ore deſcripſerit. et ipm
ſit. qđ apſtus ſuū euangeliū ſoleat
nominare. cū dicit. Scd̄m euange
lium meū. Sicut et marc⁹ que ex
ore petri fuerāt p̄dicata conſcripſit
Memoratur aūt ex comitib⁊ pauli
creſcens. quidā ad gallias eſſe p̄fec
tus. lin⁹ vero et clemens in vrbe ro
ma eccleſie p̄fuiſſe. qui comites et
adiutores ei⁹ fuiſſe. ab ipo paulo
phibentur. Sz et dyoniſiū ariopa
giten apud athenas. quē lucas de=
ſcribit. primū paulo p̄dicante cre=
didiſſe. inter ſocios eius fuiſſe. et
eccleſie athenienſiū cōſtat ſacerdoti
um ſuſcepiſſe. Sz nūc interim ad
hiſtorie ordinem redeam⁹

¶ Capl̄m. iiij.

gitur poſt neronē qui tredecim an=
nis obſedit romāi culminis princi
patum. galba et ottho. anno et ſex
menſib⁊ detento pncipatu. defuncti
veſpaſiano regmi gubernacula dere
linquūt. poſito per idem temp⁹ in
pncipatu belli. qđ iudeis intenderat
vbi ab ipo exercitu cū quo oppug=
nabat iudeam. ſubrogatur impio

Jſq; cōfeſtim romā tendens. tito fi
lio ſuo curā belli et iheroſolimorū
oppugnationes iniungit. Verum
p⁹ aſcenſionē dn̄i et ſaluatoris nr̄i
iudei vł in ipm cōmiſſi piaculi. vel
pſecutionis in apſtos. et necis i ſte=
phanum. ſed et obtruncationis in
apl̄m iacobum. et in iacobū. nichil
omin⁹ fratrē dn̄i qui appellatus eſt
iuſtus. ſceleris admiſſi ceterorūq;
oim̄ quos pp̄ter fidem xp̄i. inſidijs
dolis atq; omi fraude nequicie circū=
uenerant. p hijs inquā omib⁊ mal̄
pene diuinit⁹ repoſcebantur. Et
apli quidē ab illis pri⁹ fugati. ac p
omēz locū diſperſi. ſicut ſupra dixi=
mus. pgebant in virtute xp̄i. qui
eis p̄cepat dicens. Eūtes baptizate
oīs gentes. in noīe meo. Eccleſia
vero q̄ in iheroſolimis fuerat cōgre
gata. reſponſo a deo accepto. emigrā
re iubentur et tranſire ad oppidū
quoddā pellā noīe tranſiordanen
quo ablatis ex urbe ſāctis et iuſtis
viris. vindicte celeſti fieret locus. tā
de vrbe ſacrilega. q̄ꝫ de pplo impio
p excidiū patrie eūſionēq; ſumēde

¶ Capl̄m. v.

uantis ergo malis gēs tūc
vniūſa mulctata ſit atq; ipa
iudee t̄ra. bello. fame. igne. cedib⁊q;
vaſtata ſit. quāta pplorū milia. pa
tres ſimul cū cōiugib⁊ ac puulis
liberis abſq; nūo abſq; diſcretio=
ne trucidati ſint. que etiam diuer=
ſarum vrbiū obſidiones. ſed et ip=
ſius magnifice et famoſiſſime ciui=
tatis iheruſalē quāta vaſtitas. quā
ta fuerit diūſarū mortium ſtrages
q̄ſue p hec ſingula bellorū extiterit

modus· et ut ſcd'm id qd' ꝓphete p̄ſ
dixerant abhomiatio deſolaitonis
in ipo quondā dei famoſiſſimo col
locata ſit tēplo· atꝫ ad vltimū cūcta
ignis ꝓplatꝰ ſit et flāma cōſūpſerit
ſi quis pleniꝰ noſce vult· hiſtorias
ioſephi relegat . Nos vero ex hijs
ea tm̄ que ad explanationē ſuſcepti
operis ſufficiūt aſſumimꝰ· et in qui
bus refert ꝙ ex omī iudea ꝓplī in
die ſolempni paſce· iheroſolimā ve:
lut exiciali q̄dam manu cogēte cō
uenerant ·quos tricies centenami:
lia hoim dicit fuiſſe ·iuſto ſcilicet
dei iudicio tempe hoc vltionis elec
to· vt qui in diebus paſche ſaluato
rem ſuū et ſalutare xp̄m dn̄m · cru
entis manibꝫ et ſacrilegis vocibus
violauerāt· in ipis diebus velut in
vnū carcerē omis multitudo con
cluſa· feralis pene exiciū qd' mereba
tur exciperet · p̄terībo que in eis vel
gladij cede· vel alijs belli machinis
collata ſūt explicare . Ea tm̄modo
que dire famis exicio ptulerit ·ſu:
pradicti hiſtoriog̃phi ſermonibꝫ p
feram ·quo legentes hec intelligāt
quātum piaculi ſit audere aliq̄t in
xp̄m· et ꝙ̄ grauibꝫ auſa ſupplicijs
expientur . Age itaqꝫ quintꝰ ioſe:
phi hiſtoriarū liber ponatur i me:
dium· ex quo omis illorū luctuo:
ſa tragedia pnoſcatur . Diuitibus
aūt pmanere inq̄t aut pire· vnum
atꝫ idem erat . Si enī in vrbe pmā:
ſiſſent· facultatū ſuarū cauſa crimi:
ne obiecto· quaſi q̄ d' trāſfugiendo
cogitarēt pimebātur . Neceſſitas
vero famis factioſorū extollebat ar
rogantiā· et vtrūqꝫ ſimul media cū

temeritate creſcebat . Publice qui
dem frumentū nuſq̄ꝫ omnino erat
ſed irruentes vrbis p̄dones· pſcru:
tabātur domos. et ſi q̄dē inueniſſet
tanq̄ꝫ de hijs qui fefellerāt penas
ſumebāt· ſi vero nō inueniſſent· ni:
chilominꝰ tanq̄ꝫ eos qui occultius
et diligentiꝰ abſconderit trucidabāt
Iudiciū vēo haberi ab eis pabula
capiebant· hoc ipo ꝙ adhuc viue
re et ſubſiſtere corporibꝫ videban
tur· tanq̄ꝫ qui pfecto iā interiſſent
niſi abſconditos vſpiam tegerēt ci:
bos . Si quos ſane tabeſcentes
macie vidiſſent· hos cū venia p̄ter:
ibant · ſupfluū putantes pimere
quos paulopoſt abſumeret fames
Multi tm̄ in occultis oī cenſu ſuo
mercati ſūt vnū metrū . Si diuites
frumenti· hordei ſi inferiores fuerūt
et· cōcludentes ſe i interioribꝫ q̄buſ
qꝫ penetralibꝫ domꝰ· nōnulli nec in
panes cōfectas fruges edebant· alij
vero inquātum vel neceſſitas vel me
tus pmitteret excoquebāt . Et mē:
ſam quidē nullꝰ expectabat apponi
ſed ex ipo ſemuſta igne rapiētes
ꝓpria velut furtiua deuorabāt . Et
erat infelicis ipiꝰ cibi ſpectaculum
miſerabile· cū validiores quiqꝫ in:
uenta diriperent· ībecillioribꝫ vero
nichil p̄ter luctum ſupareret et lacri:
mas ·et oim licet acerbitates rerū
ſupet fames· nichil tamen ita ſub:
ruit et ſubuertit ſicut verecundia
Quicq̄d enī ſaluis rebus pudore
dignū eſt· id in hac neceſſitate con
tempnitur . Deniqꝫ et vxores de vi
rorū manibꝫ ·et filij de parentū· et
qd' eſt infelicius matres cibos de

puulorū ſuorū manib⁊ atꝫ ore ra
piebant·et cum dulciſſimi liberi in
manib⁊ atꝫ añ ora poſiti tabeſcerēt
exigua vite ſubſidia de dentib⁊ ipis
eximere nemo pcebat. Verum nec
ipos quidem infelices et pexiguos
ſumentes latebāt cibos·ſꝫ cōtinuo
aderat p̄donū q̄s·et ſtatim ut clau-
ſas cuiuſpiā cōſpexiſſet fores·indi-
ciū credebat hoc eſſe ꝙ intrinſecus
poſiti ederent·et repente deſpicatis
foribus p̄cipites irruebant·atꝫ ab
ipis ut ita dicā faucib⁊ exprimentes
ſi quid forte incōſūptū iā fuerat re
uocabāt. Verberabātur ſenes·ſi ci
bum vindicare temptaſſent. Spar
ſis etiā crinib⁊ mulieres trahebātur
occultare nitentes ſi quid forte dep̄
henſum fuiſſet in manib⁊. Nulla
ſenib⁊ p canicie reuerentia·nulla
erga puulos miſeratio·ſed in exi-
guo panis fragmento puulos in
herentes·et ex ipo cui inheſerant·ſu
ſpenſos elidebāt in terram. In eū ve
ro qui raptores cibo p̄ueniſſet aſ
ſumpto crudeli⁹ ſeuiebāt·et ex co-
gitabāt dira ſupplicia·obdurantes
infelicib⁊ naturales digeſtionū me
atus. Alijs vero pacutas ſudes p
eadem vereāda adigētes·horreſco q̄
geſta ſūt referēs·ad cōfeſſionē per
hec vni⁹ panis aut cpati farine mi
ſeros perurgebāt. Nā ipi tortorēs
nec paciebantur famē·eēt eñ qō-
amō tollerabilius ſi hec cōpulſi me
dia facere viderentur·ſed velut p̄pa
rarēt ſibi impoſterū cibos·et velut
crudelitas exercicio cōualeſceret. In
hijs etiā ſi qui forte furtim p ſtati-
ōes hoſtiū p colligēdis herb̄ erep-
ſiſſent·occurrentes eis q̄ ſe hoſtiū
man⁹ effugiſſe gauderent diripie-
bāt q̄cquid attulerāt. Supplicanti
bus aūt et terribile quondā ſibi no-
men dei inuocantibus·vt vel ptem
aliquā ex hijs que cū mortis picu-
lo queſierāt indulgerēt·nichil pꝛo-
ſus p̄bebāt. Sed et hoc beneficij lo
co ceſſerat·ſi cōprehenſum viuū li-
cuiſſet euadere. Hijs aūt poſt ali-
quāta adiūgit dicēs. Judeis vero
cū egreſſu vrbis·omīs p̄iter ſpes
excludebatur ſalutis. Et inualeſcēs
acerbitas famis·domos ſimul et fa
milias genteſqꝫ vaſtabat·ita ut in
penetralib⁊ ſtrata iaceret mulierum
puulorūqꝫ cadauera·p plateas ve
ro infeliciū ſenū corpa·fame magis
ꝙ etate cōſumpta. Juuenes vero
atꝫ oīs etas robuſtior·velut ſimu-
lachra q̄dam in vijs et egreſſibus
oberrabāt·corruentes quocūqꝫ loci
greſſum ſubruiſſet media. Sepeliē
aūt cadauera proximorū·nec defunc
torū multitudo·nec viriū debilitas
pmittebat·ſil et pro ſue vnuſquiſqꝫ
vite incerto. Deiqꝫ aliquanti ſuper
eos quos ſepeliebāt·aīas amiſere
Multi etiā dū pſecūtur funera·pri
uſꝙ ad ſepulchra venirentur effla-
bant. Sed nec planct⁹ ex more de
fūctis exhibebatur aut luct⁹·qꝛ hoc
ſibi totū vendicauerat fames. Sed
nec ariditas medie humorē cuiqꝫ
reliquerat lacrimarū·obſederāt ciui
tatem pfūda ſilentia·et nox plena
mortis cuncta cōtexerat. Quibus
malis omib⁊ grauiores·ſoli vige-
bant p̄dones·qui nec ſepulchra qui
dem diripere·et ſpoliare cadauera

illicitum ducebant · nõ tam predã
petentes · q̃ ſcelus irriſione cumu-
lantes · et aciẽ gladiorũ ſuorũ in ca-
dauerũ obtruncatõe pbantes. Jnte-
dum etiã in nõnullos adhuc ſpirã-
tes · mucro examinand⁹ agebatur
qd alij ſemineces cũ viderent ſuppli-
ces dexteras ptendebant · ut in ſe q̃
beneficij loco cõuerterent ſcelus · q̃
ſcilicet cruciatibꝰ famis velociꝰ ab-
ſoluerentur . Sz nouo crudelitatis
genere · necẽ quã ſponte inferebant
ſi rogarentur negabant · cũ tamen
vnuſq̃ſqz deficientiũ · cum gemitu
oculos extorqret ad templũ · nõ de
morte ꝓpria dolens · ſz d' ĩpunitate
predonũ q̃s ſupſtites relinquebãt
Et primo quidẽ ſũptu publico · ſe-
pelire mortuos iuſſerant fetoris in-
tollerantia . Vt vero omẽz ſũptum
cepit vincere multitudo morientiũ
de muro cadauera p̃cipitabãt . At
cum titus circuiens · puidiſſet reple-
tos mortuorũ cadaueribꝰ vallos
et humani corpis tabo patriã ter-
ram rigari · cum ingenti gemitu ele-
uatis ad celũ manibꝰ · deũ inuocat
teſtem · hoc ſuũ opus nõ eſſe . Et
poſt aliquãtum iterũ talia quedã
pſequitur . Nõ cũctabor inq̃t pro-
ferre qd ſentio . Arbitror enim · q̃
etiam ſi adũſum impios ciues · ro-
manorũ pauliſper arma ceſſaſſent
aut hiatu terre aut aque diluuio
aut ſodomitanis ignibꝰ et fulminibꝰ
celitus tortis · ſuppliciũ ciuitas de-
pendiſſet · q̃ multo infauſtior eſt il-
lis qui hec ppeſſi ſũt · et nequiorem
virorum p̃ſentem hãc ptuliſſet eta-
tem · p quibus et omis gens periret

meretur extingui . Sz et in ſexto li-
bro de eiſdem talia ſcribit. Et eorũ
inq̃t qui p totã ciuitatem famis in-
edia corrũpebantur · multitudo in-
nũabilis erat · quorũ nec explicari
miſeria poteſt Per ſingulas nãqz
domos ſicubi fuiſſz aliqd cibi rep-
tum · cõtinuo bella et cedes inter ca-
ros ipſoſqz parentes ac liberos naſce-
bantur · dũ nõ ſolum e manibꝰ · ſed
ex ipis etiã faucibꝰ inuicem cibum
rapere certabant . Fides aũt nec
mortuis erat · ſz ipi cum iam ſpm̃ ex-
alarẽt · pſcrutabãtur a p̃donibꝰ · ne
cui forte itra gremiũ cibi aliqd re-
ſediſſet . Alij aũt p mediã hiantes
velut rabidi canes · huc atqz illuc fe-
rebãtur · et quaſi inſania quadã ex-
agitati · in eaſdẽ domos · ſub momẽ-
to tẽporis · iterũ ac ſepiꝰ irruebãt
Oia tñ neceſſitas vtebat i cibũ · eti-
am illa q̃ ne mutis quidẽ aĩalibus
edere vſus fuit. Ad vltimũ ne loris
quidẽ vel cingulis · aut ipis etiam
calciamentis abſtinuerũt Porta-
rum quoqz indumẽta detrahentes
cõficienda dentibꝰ ingerebãt Nõ-
nulli et feni veteris feſtucas edebãt
ſed et quiſq̃lus vnde collectis puiſ-
ſimũ pondꝰ · dragmis quatuor di-
ſtrahebãt . Sed quid opus eſt per
hec pondꝰ famis illiꝰ explicare · cũ
geſtum ſit ibi facinꝰ · qd neqz apud
grecos neqz apud barbaros · vllus
accepit auditus . Horrendũ quidẽ
dictu · auditu vero incredibile . Et
quidẽ libenter tã inmane facinus
ſiluiſſem · ne quis me crederet mon-
ſtruoſa narrare · niſi multos memo-
rie nr̃e viros teſtes cõmiſſi ſceleris

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

habuiſſem. Porro vero nec aliq̄d
in hoc patrie p̄ſtare me arbitror. ſi
ſubtraham eorū mala v̄ba quorū
ptulit facta. Mulier quedā ex hijs
que vltra iordanis alueū cōmane-
bant maria noie. eleazari filia de
vico bethezeb q̄d interpretatur dom⁹
yſopi. genere et facultatib⁹ nobilis
cum reliqua multitudine q̄ cōfluxe-
rat iherosolimis reperta. cōmuneq̄ cū
omnibus obſidionis caſum ferebat.
Hui⁹ reliquas quidem facultates
quas domo in vrbē cōuexerat. ty-
rāni inuaſere. Si q̄d vero reliquia-
rum ex magnis opib⁹ fuerat. qui-
bus victum cottidianū ptenuē du-
ceret. irruentes p momēta p̄donū
ſatellites rapiebant. Pro quib⁹ in-
gens mulierem velut inſania iam
quedam ex indignatione fatiga-
bat. ita ut interdum p̄dones ma-
ledictis in necem ſui. et cōuicijs inſti-
garet. Verū cū nec irritat⁹ quiſq̄
neq̄ miſerat⁹ eā perimeret. et ſi quid
forte cibi fuiſſet ab ea queſitum. id
alijs q̄reretur nec iā vſq̄ reperien-
di copia fieret. fames aūt dira vi-
ſceribus ipſis inſiſteret ac medull’
et ad furorē iā purgeret media fa-
me et ira. peſſimis vſa cōſultorib⁹
contra ipſa iam armatur iura natu-
re. Erat nāq̄ ei ſub vberib⁹ puul⁹
fili⁹. Hūc an̄ oculos ferens. infeli-
cis inq̄t matris o infelicior fili. i bel-
lo. fame. et direptione p̄donum. cui
te reſeruabo. Nā et ſi vita ſperari
poſſit. iugo romane ſeruitutis vr-
gemur. Sz nūc etiā ipſā ſuitutē p̄-
uenit fames. p̄dones vero vtraq̄ vi
grauiores purgēt. Veni ergo nūc
o mi nate. eſto m̄ri cibus. p̄donib⁹
furor. ſeculis fabula. q̄ ſola deerat
cladib⁹ iudeorū. Et hec cum dixiſ-
ſet ſi'l filium iugulat. tum dein de
igni ſup poſitū torret. Et mediū
quidē conſumit. mediū vero ſeruat
obtectū. Et ecce cōfeſtim p̄dones
irruūt. obuſte carnis nidore con-
cepto. mortē minātur. niſi ſine mo-
ra cibos quos paros ſenſerant de-
monſtraret. Tum illa equidē ptē
inq̄t vobis optimā reſeruaui. Et
cōtinuo q̄ ſupfuerant mēbra retexit
infantis. At illos repente ingens
horror inuaſit. et immanes q̄uis
animi diriguere. vox faucib⁹ inter-
cluſa eſt. Illa vero atroci vultu. et
ipſis iam p̄donib⁹ truculentior. me⁹
inq̄t hic fili⁹. me⁹ eſt ptus. et facin⁹
meū eſt. Edite. nam et ego prior
cōmedi q̄ genui. Nolite effici aut
matre religioſiores. aut femina mol-
liores. Q̄d ſi vos pietas vincit. et
execramī cibos meos. ego que iam
talib⁹ paſta ſum. ego hijs iterum
paſcar. P⁹ hec illi triti tremētesq̄
diſcedūt. qui hūc ſolū ex omibus
facultatib⁹ miſere matri reliq̄rant
cibū. Repleta eſt aūt cōfeſtim vni-
uerſa ciuitas nefarij ſceleris nūcio
et vnuſq̄ſq̄ ante oculos facin⁹ q̄d
ppetratū fuerat adducens. tanq̄ ſi
ipſe id ppetraſſet horrebat. Oms
aūt quos famis neceſſitas purge-
bat feſtinabant magis ad mortem
beatos dicentes eos quibus conti-
git intereſſe. priuſq̄ taliū malorū
polluerentur auditu. Hactenus
ioſephus

¶ Capl'm. vi.

gitur iudeos pro hijs q̄ in xp̄m dei
cōmiſere piaculis ·talis cōſecuta ē
pena. Dignū eſt aūt huic hiſtorie
adhibere dñicas voces ·quibꝫ ipſe
ſaluator talia ſecutura eſſe predicit
Ve aūt ait pregnātibꝫ et nutrienti
bus ·vł lactantibꝫ in illis diebus
Orate aūt· ut non fiat fuga veſtra
hyeme neqꝫ ſabbato . Erit em̄ tūc
tribulatio magna·qualis non fuit
ab inicio ſeculi vſqꝫ nunc neqꝫ erit
Colligens aūt ſupradict⁹ hiſtorio
graph⁹·omēꝫ nūm pemptorū vel
fame vel ferro·vndecies centenami
lia deſignauit ·ceteros vero latro=
nes et ſicarios ac p̄dones·poſt vr=
bis excidiū mutuis declarat iniſſe
vulneribꝫ .Electos autem quoſqꝫ
iuuenū quos decor et proceritas cor=
poris cōmendabat ad triūphum
dicit eſſe ſeruatos ·reliquos aūt q̄
ſupra decem et vij annos agebant
etatis·victos ad opa egipti p me=
talla deſtinatos·vł p ceteras puin=
cias eſſe diſperſos . Alij quidē ut
ludis gladiatorijs ·alij ut ad beſti=
as traderentur . Si qui vero intra
ſeptimū et decimū etatis repti ſūt
ānum p diuſas puincias in ſerui=
tutem diſtrahi iuſſi ſunt·quorū nu
mer⁹ vſqꝫ ad nonagintamilia per=
duct⁹ eſt. Hec vero omnia geſta
ſūt ſc̄do āno impij veſpaſiani·iux=
ta ea que ip̄e dñs et ſaluator noſtē
ih̄c xp̄c p̄dixerat·quippe qui ea que
gerenda erant p̄ſentia iam videret
Tūc cū ſecūdum euāgeliorū fidem
videns ciuitatem fleuit ſup eam·et
velut ī auribꝫ eius ꝓlocut⁹ eſt hec
verba . Si agnouiſſes inq̄t et tu ī
hac die tua que ad pacē tibi ſunt
nūc aūt abſconditum eſt ab oculis
tuis . Quia venient dies ſup te· et
circūdabūt te inimici tui vallo ·et
circuibūt te et purgebūt te vndiqꝫ
et ad ſolum deducēt te· et filios tu
os in te . Sed et rurſum tanq̄ᵖ de
ppło dicens ·erit inquit neceſſitas
magna ſup trām ·et ira ppło huic
et cadēt in ore gladij et captiui du
centur in oīs gentes ·et ierłm ērit
conculcata a gentibꝫ·vſqueq̄ com=
pleantur tempa gentiū . Et iterū
Cum aūt videritis circūdari ab exē
citu ierłm· tūc ſcitote qꝛ apppinq̄=
bit deſolatio ei⁹ . Cōpet nūc vnuſ=
quiſqꝫ dn̄i et ſaluatoris noſtri ſer=
mones·cū hiſtoriographi relatio=
ne ·de bello qḋ geſtū eſt·atꝫ excidio
ciuitatis·et videns mirā diuine pre
ſcientie v̄tutem·agnoſcat p̄dicētis
diuinitatē . Hec quidē iudeorū gē=
ti poſt paſſionē ſaluatoris iuſta vl
tione venerunt ·p eo q̄ᵖ auctorem
vite a ſemet vniūſa gens cōclama=
uerat auferri . Verūtamē nichil ob
ſtat etiā ea addere ·p que pietas et
clementia dei licet ingratis videtur
oblata . Quadraginta nanq̄ᵖ poſt
admiſſum piaculum cōtinuis pro
tracta ānis· impiorum pena differ=
tur. In quibꝫ et apł̄i oīs ·p̄cipue
tn̄ iacobꝫ qui dicebatur frater dn̄i
in iheroſolimis ep̄c cōſtitut⁹·indeſi
nenter ppłm cōmiſſe impietatis et
feralis auſi· de ſcelere cōmonebat·ſi
forte poſſent cōmiſſi penitudinem
gerere ·ſi poſſent flere p ſcelere·et
vltrices penarū flāmas· lacrimarū
vbertate reſtringē. Oſtēdebat nāqꝫ

ſis deus p ſuam paciētiā q̄ ipo=
rum q̄reret penitentiā · q̄z non vult
tm̄ deus mortem peccatoris · quam=
tū ut cōuertatur et viuat

¶ Caplm · vij ·

Molhre aūt adhuc mētis eo=
rum duriciā · mitebatur di=
uina maieſtas · ſignis et ꝓdigijs ce=
litus datis · terroreſq̄z ſimul et mi=
nacem dexterā · oſtentando potius
q̄ inferendo · De quibus ſupradic=
ti hiſtoriographi fides · ut ī ceteris
etiā in hoc ſufficiens erit · Relega=
mus ergo · q̄d in ſexto hiſtoriarum
libro · de hijs ipē ſignauerit · Sz in=
felicem tūc plebē · teterrimi quidam
homīes et deceptores falſa vaticinā=
tes ſuadebant · ut euidentibꝫ ſignis
et indicijs iracūdie · et indignatio=
nis diuine nō crederēt · quibꝫ apte
futurā et vrbis et gentis p̄ſagaba=
tur excidiū · ſed velut afflati et amē=
tes · et q̄ neq̄z oculos neq̄z aīaz in ſe
haberēt · ſpernebāt oīa que celitꝰ
nūciabātur · Etem̄ ſtella ꝑfulgens
gladio ꝑomia ſimilis · īminere de=
ſup ciuitati · et comete p̄terea exicia=
libus flāmis · ardere p totū viſus ē
ānum · Sz et ante excidij tempꝰ ac
belli · cum ꝑpl̄i ad diē feſtum azimo=
rum cōuenirēt · octaua die mēſis
xandici qui eſt aprilis · noctis tem=
pore hora nona · tantus lumīs ful=
gor aram templūq̄z circumdedit · ut
putarent oīs diem clariſſimū fac=
tum · et pmanſit ſpacio hore dimi=
die · Qd̄ impitis quidē et ignaris
pſperū videbatur · ſz legiſpitos et
ꝑbos quoſq̄z doctores · nō latuit ex=
iciale portentum · In eadē quoq̄z
feſtiuitate vitula ſacrificijs admo=
ta et aris aſſiſtens · inter ipos mi=
niſtrorū manꝰ enixa eſt agnā · Sz
et ianua interioris edis que reſpi=
ciebat oriente · cū eſſet ere ſolido in=
duta · ac ꝑinde immenſi ponderis
que vix xx viris ſummo conatu im=
pellentibꝫ clauderetur · ferreis q̄z
vectibꝫ et ſeris munita ac peſſulis · ī
altū dimiſſis tenētur obſtricta · re=
pente hora noctis ſexta apparuit
ſponte patefacta · Sz et tranſacto
die feſto · poſt aliquot dies · ꝑma et
viceſima die menſis artemeſij · qui
maius apud nos vocatur · ꝓdigio=
ſus apparuit viſus · et fidē pene ex=
cedens q̄d vere falſū putaretur · niſi
oculorū fidem cōfirmaſſet malorū
cōſecuta pnicies · Etem̄ ꝑpe occaſū
viſi ſūt currꝰ et quadrige · in omni
regione p aerem ferri · et armatorū
cohortes miſceri nubibꝫ · et vrbes
circūdare agminibus impulſis · In
alio aūt die feſto qui penthecoſten
appellatur · noctu ſacerdotes ingreſ=
ſi templū ad miſteria ex more cō=
plenda · Primo q̄dem motus quoſ=
dam ſtrepituſq̄z ſenſerūt · tum deīde
voces ſubitas audiūt dicentes · mi=
gremꝰ hinc · Additur hijs etiā ali=
ud terribilꝰ · Etem̄ quidā ananie fi=
lius ihē noīe · vir plebeus et ruſti=
cus · ante quartū belli annum cum
ciuitas in pace et habūdantia per=
duraret · in die feſto tabernaculorū
repente clamare cepit · vox ab orien=
te · vox ab occidente · vox a quatuor
ventis · vox ſup iheroſolimā et ſup
templū · vox ſup ſponſos et ſpon=
ſas · vox ſup ꝑplm · Et indeſinenter

die noctuqꝫ ꝑ om̄s platras circui-
ens. hec clamabat. vſqueq̄ quidam
p̄mores ex ꝓplo viri. velut i fauſti
preſagij indignatione cõmoti. cor-
reptum homīe multis verberibus
afficiũt. At ille neq̄quã ꝓ ſe aliq̄d
loquẽs. ſꝫ ne eos quidẽ qui circũſte-
terã dep̄cans. eaſdẽ voces pari ob-
ſtinatõe et clamore repetebat. Tũ
principes intelligentes. ut res erat
numinis eſſe motus in viro. ꝑdu-
cũt eũ vſqꝫ ad iudicem romanum
Apud quẽ flagris ad oſſa uſqꝫ la-
niatus neqꝫ p̄ces neqꝫ lacrimas fu-
dit. ſed eandẽ vocem miſerabiliter
et cũ quodã vlulatu emittens. per
ſingula pene verbera ꝓferebat. addẽs
etiã hoc. Ve ve iherosolimis. Pro-
ſeq̄tur et aliud idẽ hiſtoriographꝰ
maiore geſtu miraculo dicens. ora-
culum quoddã in ſacris litteris re-
ꝑtum. qd̄ per idẽ tempꝰ virũ deſig-
naret ex eorũ regione ꝓceſſurũ. q
totius orbis potiretur ĩperio. Cu-
ius oraculi p̄ſagiũ idem hiſtoriog̃-
phus veſpaſianũ declarare ſuſpica-
tur. ſed veſpaſianus non alijs q̄
illis ſolis gentibꝫ q̄ romano impe-
rio videbantur ſubdite dñatus eſt
Vnde iuſtius ad xp̄m hec reſpon-
ſa referuntur. ad quẽ dixerat patre
Pete a me et dabo tibi gentes he-
reditatem tuã. et poſſeſſionẽ tuam
t̃minos terre. et cuiꝰ ꝑ idem tẽpus
ꝑ ap̄los ſuos in omẽ terram exie-
rat ſonus. et in finis orbis terre
verba eorum

¶ Cap̄lm. viij.

Pereprecium ſane eſt. poſt
iſta noſcere quis fuerit io-
ſephus. et unde vl̄ ex quo genere
originẽ ducens. qui tantã nobis
materiã rerũ geſtarũ cognitõemqꝫ
p̄ſtiterit. Exponit ergo etiã hec ip-
ſe de ſe. hoc mõ ſcribens. Joſephꝰ
mathie filius ex iheroſolimis ſacer-
dos. qui et ip̄e primo bello roma-
nos oppugnaueri. et poſterioribꝫ
nichilominꝰ iterfuerim p̄lijs. neceſſi-
tate conſtrictus. Conſtat igitur
hũc virũ. ꝑ idem tempꝰ nõ ſolum
apud iudeos ꝓprios ciues. verum
etiã apud romanos habitũ eſſe no-
biliſſimũ. ita ut litterarũ merito in
vrbe roma etiã ſtatua donaretur. et
libri eiꝰ bibliothece traderẽtur. Cõ-
ſcripſit nãqꝫ antiquitatũ hiſtoriam
in viginti libris. belli vero iudaici
cum romanis habiti hiſtoriã. ſep-
tem volumĩbꝫ cõprehendit. quã nõ
ſolum greca facũdia. verũ et patrio
id eſt hebreo ſermone. ſuis etiã ci-
uibꝫ ſe edidiſſe cõfirmat. dignꝰ cui
p̄ ceteris omībꝫ debeat credi. Sed
et alia eiuſdem viri extant de iude-
orum vetuſtate duo volumina. in
quibꝫ contradicere oppiõni cuidã
grãmatico videtur. qui illis tempo-
ribꝫ aduerſum iudeos ſcripſerat. et
ad alios quoſdã qui morẽ gentis
iudeorũ atqꝫ inſtituta lacerauerant
In p̄mo ergo ex hijs duobꝫ libro
que volumĩa apud hebreos in auc-
toritate habeãtur ſcd̄m maiorum
traditionẽ ꝑ hec edocet

¶ Cap̄lm. ix

Neqꝫ igitur innumera inq̄t
apud nos habentur volu-
mina. inter ſe inuicem diſcordãtia
ſed duo tm̄ et viginti ſũt libri. qui

oīm tempoꝝ ſeriē continēt. qui et
iuſte creduntur diuinitus inſpirati
Ex quibꝫ quinqꝫ ſūt moyſi cōtinē
tes leges vite et ſucceſſionis hūa
ne ꝓſapiā. vſqꝫ ad ipꝰ moyſi ter
minū ptendētem. qui paulominus
ad triamilia ānorum cōtinētiā ge
runt. A morte vero moyſi. vſqꝫ ad
artaxēſen qui poſt xerſen regnauit
apud perſas. que geſta ſūt. ꝓphete
quiqꝫ p ea tempora. tredecim volu
minibus cōſcripſerūt. Reliqui vero
quatuor libri. ymnos in deū et vi
te inſtituta ac monita mortalibus
tradūt. Ab artaxerſen vēo vſqꝫ ad
noſtrum tempꝰ. ſcripta ſūt quidem
oīa. fide tā non eadē que primis
habetur digna ducūtur. ꝓ eo ꝙ
non ita extiterit ꝓphetarū iugis et
explorata ſucceſſio. Rebus igitur
hijs cōſtat ꝙ nos venerabilit vta
mur ſcripturis noſtris. Nā cum
tot ſecula interceſſerint. neqꝫ addē
quis vnꝙ neqꝫ auferre aut pmu
tare quid auſus eſt. ſꝫ omibꝫ gētis
noſtre homibꝫ inſita hec qͦdammō
atqꝫ ingenita fides eſt. credere hec dei
eſſe conſulta. et in hijs iugit inhe
rere. ac pro ipīs ſi ita res popoſce
rit libenter et aīam ponere. Sit hec
etiā pars hiſtoriographi his in lo
cis a nobis ut arbitror. nō icōpeten
ter inſerta. Eſt adhuc aliud eius
elegans ſatis volumē. qd aiꝰ ſit q̄
impiū teneat in nobꝫ. Quē libellū
quidā machabeorū attitulauerunt
ꝓ eo ꝙ certamina mihi et agones
ꝓ pietate a machabeis fratribꝫ deſu
data cōtineat. Sꝫ et in fine viceſi
mi antiq̄tatum libri ſignificat idem

ipe. ꝓpoſuiſſe ſe quatuor volumi
bus cōprehenſurū. ſcdm fidē et re
ligionē priam. de deo et de ſubſtan
tia eius ac legibꝫ. et cur q̄dā apud
eos liceant. quedā vero nō liceant
Sed et alia nōnulla opuſcula. a ſe
dicūt eſſe cōpoſita. In fine etiam
ſupradicti viceſimi libri antiq̄tatū
iuſtum quedā ex tyberiade qui co
natꝰ ſit hoc idem opis qd ipe expli
cuerat aggredi. arguit falſitatis p
hec verba. Sed non ego te imita
tus ſum. in hijs que cōſcripſeram
Ipſis etem̄ impatoribus obtuli li
bros meos. cū adhuc ipa q̄ geſta
ſunt pene i oculis haberētur. q̄ppe
qui conſciꝰ m̄i eēm ſeruate i omibꝫ
veritatis. Nec me de eorū teſtimo
nio feſellit oppinio. Sed et alijs
pluribꝫ obtuli. quorū multi etiam
ipīs interfuere bellis. ſicut agrippa
rex et nōnulli eius ꝓpinqui. Et
impator quidē titus. intm̄ ꝓbauit
ex iſtis debere libris. ad oīs hoīes
rerū geſtarū noticiam puenire. ut
manu ſua ſcriberet. et publice
ab omnibus eos legi debere. Rex
vero agrippa ſexagīta et duabus
epiſtolis de operis noſtri veritate
teſtatus eſt. ex quibus et duas in
ſerui. Sꝫ de hijs ſatis dictū ē Nūc
ad narrationis nr̄e ſeriē redeamꝰ

¶ Capl̄m. x.

Poſt martiriū iacobi et con
tinuo cōſecutum ciuitatis
excidium. traditur aplos ceteroſqꝫ
dn̄i diſcipulos. q̄ ad illud tempus
reliqui erant. i vnū e locis omnibꝫ
cōueniſſe. ſimul cum hijs qui ꝓpin
qui ſcdm carnem dn̄i dicebantur

Plurimi nāq; et ex hijs p illud tē
pus ſuperant· et habuiſſe in cōmu
ne cōſiliū· quē opteret dignum ſuc
ceſſiōe iacobi iudicari · oēſq; vno
conſilio atq; vno conſenſu ſimeonē
cleophe filiū decreuiſſe· cuius men
tio in euangelijs facta eſt · ut epiſ
copatus ſedem ſuſcipet · cōſobrin⁹
is ſcdm carnē ſaluatoris fuiſſe di
cebatur · qꝫ cleophā fratrē fuiſſe io
ſeph ioſeph⁹ egeſippus cōteſtat⁹ eſt

¶ Caplm· xj·

er idem temp⁹ veſpaſian⁹
poſt excidia iheroſolimo
rum oīs ſi qui forte ex familia da
uid ſupfuiſſent apud iudeos· velut
regalis ꝓſapie viros ꝑquiri iubet
Vnde etiā ꝓ hac cauſa· grauiſſima
iudeis pſecutio exorta eſt . Sed ve
ſpaſiano decēnio principatu miſtra
to· titus fili⁹ imperio ſuccedit . Cu
ius ſcdo regni āno· linū duodeci ā
nis i ſacēdotio trāſactis· vrb rome
epatum tradidiſſe anacleto ferunt
Sed tit⁹ non amplius ꝙ duobus
annis totidēq; menſib⁹ principatu
romani apicis miniſtrato· domici
ani fratri ſumā rerum reliquit

¶ Caplm ·xij

Quarto igitur anno domici
ani· apud allexādriā ania
nus viginti duob⁹ annis miſtrato
ſacerdotio defūctus eſt . In cui⁹ lo
cum ſcds ſuccedit abilius . In vr
be vero roma duodecim anacletus
annis in epatu exactis ·ſacerdocij
ſedem clemēti tradidit . Quē adiu
torem ſuū paul⁹ aplus philipenſi
bus ſcribens· deſignat dicens . Cū
clemente et ceteris adiutorib⁹ meis
quorū noīa ſūt in libro vite. Hu
ius clemētis epla habetur ad corin
thios ſcripta· ꝑcipua plane et val
de mirabilis ·quā velut ex pſona
romane eccłie dictauit· cum diſſen
ſio apud corinthios fuiſſet exorta
Quā epiſtolā in plurimis eccłijs
publice legi ·et veterū et noſtris eti
am temporib⁹ conſtat. Verū de ſe
ditōe facta apud corinthios ac diſ
ſenſione plebis· teſtis valde fidelis
egeſippus indicat hoc mō dicens

¶ Caplm ·xiij·

ulta et erga multos crude
litate domician⁹ exercitata
plurimiſq; in vrbe roma nobilib⁹
et illuſtrib⁹ viris· nllo iure nllaq;
rōne trucidatis· innumeris etiā in
exiliū truſis· et bonorū direptione
mlctatis· ad vltimū ne romana the
omachie et impietatis ſucceſſor ef
ficitur . Scds hic ab illo quippe p
ſecutionē molitur in noſtros ·cum
vtiq; pater ſuus veſpaſian⁹ nichil
pſus noſtris irrogauerit iniurie

¶ Capitulū· xiiij·

Quo in tempe apl⁹ et euan
geliſta iohānes· ob ꝑdica
tione verbi diuini et teſtimonium
veritatis· in inſulam pathmos tra
ditur religatus . Deniq; yreneus
ſcribens de computo nois anterpi
ꝙ cōtinetur in reuelatione que di
citur iohānis quinto· aduerſum he
reſes libro ·hec de ipo iohanne cō
memorat . Quod ſi opteret inqt ap
tius in hoc tempore de iſto noie ꝑ
dicari· a quo magis potuerat ape
ri· niſi ab eo qui ipaꝫ reuelationē
vidit . Neq; eīn multū temporis ē

ꝙ reuelata ē·ſed pꝛiꝰ noſtra etate
In fine etenī domiciani pꝛincipatꝰ
exoꝛta eſt·minī vero ꝑ idem tempꝰ
fidei noſtre inſtituta floꝛebāt·ut eti
am nōnulli alieni·a religione nr̄a
ſcriptoꝛes hiſtoꝛiarū ſuarū tradide
rint monimētis·vel de pſecutioni
bus illiꝰ tempoꝛis·vł etiā de mar
tirijs. Qui et diligenter exploꝛato
tempoꝛe deſignāt·ꝙ q̄ntodecimo
āno domiciani pꝛincipis·cū alijs
plurimis ab eo etiam flauiā domi
cillam ſoꝛoꝛis filiā flauij clementis
vniꝰ tūc ex conſulibꝫ viri·ob teſti
moniū qḋ xp̄o phibebat in inſulā
pontiā nomine depoꝛtatam

Capłm·x·

Apud ipm vero domicianū
cum iuſſiſſet oīs pimi·q̄
de genere dauid et regia ſtirpe deſ
cenderēt·vetus traditō tenet·ꝙ de
lati ſunt·quidam quaſi eſſent de po
ſteritate iude·quē fratrem fuiſſe ſal
uatoꝛis ſcd̄m carnē tradunt·quiqꝫ
duplici vꝛgebātur inuidia·velō q̄ et
ex dauid genere et ex ipſius xp̄i pꝛ
pinquitate deſcenderent. Que ege
ſippus ꝑ oꝛdinem hijs v̄bis refert

Capłm·xi·

Adhuc aūt viuebant quidā
de carnali genē dn̄i noſtri
nepotes iude·eius qui ſcd̄m carnē
frater domini dicebatur·quos qui
dam detulerunt tanq̄ ex dauid ſtir
pe venientes. Hos reuocatus qui
dam nomine qui in hoc miſſus fu
erat·pducit ad domicianū ceſarem
Et ip̄e enī foꝛmidabat de aduentu
xp̄i·ſicut et in inicio herodes Inter
rogati ergo a domiciano ſi eſſēt ex
familia dauid confeſſi ſunt. Tūc q̄
ſiuit ab eis·quantis poſſeſſionibꝫ
vel q̄ntis eſſent facultatibus p̄diti
At illi reſponderunt ꝙ vtriqꝫ non
amplius eſſet in bonis·nouem mili
bus denarijs·ex quibꝫ ſingulꝫ pars
media ꝑ poꝛtōne debetur·nec hec ſi
bi in pecunia ſubſiſtere·ſed ī eſtima
tione terre·que eis eſſet ī quadꝛa
gīnta minus vno iugeris conſtitu
ta·quā ſuis manibꝫ excolentes·vel
ſ p̄i alerentur·vł tributa dependerēt
Sił et teſtes ruralꝫ et diuturni ope
ris manus laboꝛe rigidas·et callis
obduratas p̄ferebant. Interrogati
ergo de xp̄o quale ſit regnū eiꝰ·vł
quis ip̄e·aut vnde·aut quādo ven
turus·reſponderunt ꝙ non huius
mūdi regnum·neqꝫ huius terre ei
deſignatur imperium·ſed quia ce
leſte ei regnū ꝑ angeloꝛū miniſteri
ū in conſumatōne ſeculi preparetur
qū ſcilicet aduentans in gl̄ia·de ui
uis ac moꝛtuis iudicabit·et reſtitu
et vnicuiqꝫ ꝑ factis ac ꝑ meritis ſu
is. Ad hec domicianus cum neqꝫ in
eis quicq̄ criminis inueniret et vi
litatem eoꝛum q̄ maxime contemp
neret·abire eos libere iubet Sed et
pſecutōem quā aduerſum eccleſias
agitari iuſſerat·datis rurſū compe
ſcit edictis. Illi vero dimiſſi ab eo
vel martirij merito·vel tante ꝓpin
quitatis prerogatiua·pacis iam tē
poꝛe duces eccłie effecti·vſqꝫ ad tra
iani tēpoꝛa pmanſerunt. Hec qui
dem egeſippus. Sed et tertullianus
de domiciano ſimilia refert dicens.
Temptauit aliqn̄ et domicianꝰ ſiłe
aliq̄d poꝛtio neronis de crudelitate

Sed q̄ſi homo cito deſtitit · ita vt
etiā eos quos in exilium miſerat re
uocaret. Poſt domicianū vero q̄n
decim ānis imperio potitū · nerua
ſuſcepit principatum. Sub q̄ om̄s
quidē honorū tituli · q̄ in domicia-
num collati fuerant · detrahuntur · re
uocari aūt quicūq; ab eo ī exilium
truſi ſūt · ac recipe facultates ex ſena
tuſconſultu iubentur. De quibus
ſingulis teſtimoniū phibent · q̄ geſ-
ta illorum temporū conſcripſerūt
Tunc igitur etiā apl'm iohannem
poſt abſolutionem inſule ephesū q̄ı
ad ſcolam ppriam rediſſe · noſtro-
rum ſcriptores declarant

¶ Capl'm · xvij

Nerua vero poſt annū plus
minus defunto · traian⁹ ſuc-
cedit imperio. Cuius primo princi-
pat⁹ āno · abilius apud allexādriā
tredecim ānis ſacerdotio miniſtrato
diē obijt. Cui ſuccedit cerdon terti-
us in ſacerdotiū. Qua tēpeſtate in
vrbe roma · clemens quoq; tertius
poſt paulū et petrū pontificatū te-
nebat. Sz et apud anthiochiā euo-
dius primus fuerat et ſecund⁹ igna
tius · iheroſolimis quoq; ſymeō ſe-
cund⁹ poſt iacobum fratrē dn̄i · iſdē
temporibus gubernabat eccl'iam. In
hijs ſupſtes adhuc apud aſiā demo
rabatur ipſe ille quē amabat domi
nus ihēſus xp̄s · apl'us ſil' atq; euan
geliſta iohānes · eccl'iarum q̄ mihi
erant gubernacula regens · poſt do-
miciani vt diximus obitū regreſſ⁹
ex inſula. Quod q; ita ſe habeat ·
duob; fidelib; teſtibus approbabo
Ireneus et clemens allexandrinus
huic veritati aſtipulantur · in ſcd'o
aduerſus hereſes libro yrene⁹ hoc
mō ſcribens Et om̄s inquit p̄ſbite
ri teſtes ſunt q̄ in aſia iohannē di-
ſcipulum dn̄i viderunt et ſciunt hec
tradidiſſe iohānem · q̄ et permanſit
apud eos vſq; ad tp̄a traiani Item
in tertio eiuſdem opis libro iſdem
ſcriptor de eiſdē ita teſtatur. Eccleſi
a inquit q̄ eſt apud ephesū a paulo
quidē fundata eſt · a iohanne vero
edificata · qui pmanſit ī ea vſq; ad
tēpa traiani Habes hūc teſtē fidelē
de apl'i temporibus conteſtātē. Re
cipe quid etiā clemens cui⁹ pariter
pmiſimus teſtimoniū dicat · hiſto-
riam quādam perneceſſariā ſil' tex
ens. Quā nos q̄; ſi inſeramus vti-
lē fore legētib; credim⁹. Scribit er
go hec. Audi inq̄t fabulā n̄ fabulā
ſed rem geſtam de iohanne apoſto-
lo · et memorijs oīm traditā. Cum
poſt traiani obitū de pathmos in-
ſula ephesū rediret · rogabatur etiā
vicinas illuſtrare puincias · quo vl'
eccl'ias fundaret in quib; nō erant
locis · vl' in quibus erant ſacerdoti-
bus ac miniſtris inſtrueret · ſecūdū
q̄ ei de vnoquoq; ſpūs ſanct⁹ indi-
caſſet Cum igitur veniſſet ad quā-
dam vrbē haut longe poſitā · omi-
bus eccl'iaſticis ſolemniter adim-
pletis · vidit iuuenē quendā validū
corpe et vultu elegantē · ſed et ani-
mis acrem nis · reſpiciēſq; ad epi-
ſcopum qui nup fuerat ordinatus
hūc inq̄t tibi ſūmo ſtudio cōmēdo
ſub teſtimonio xp̄i et totius eccl'ie
Tū ille ſuſcipiens · omnē ſe adhibi
turum ſicut pcipiebat diligentiam

pollicetur . Sed iterũ atꝫ iterũ eadẽ
ſepius repetens· iuuenẽ cõmenda⸗
bat attentius· et poſt hec epheſũ re⸗
dit . Tum vero pſbiter in domum
ſuam adoleſcentem ſuſcepit cõmen⸗
datum · et cũ omi diligẽtia enutrit
amplectitur· fouet · ad vltimũ etiã
baptiſmi gratiam tradit . Poſt hec
iam velut cõfidens gratie qua fue⸗
rat cõmonit⁹· paulo indulgentius
habere iuuenem cepit . Sꝫ ille vbi
imatura etate libertate potitus eſt
cõtinuo p equeuos q̃bꝫ lux⁹ et deſi
dia cordi eſt· amare vicia et corrup
te vite incedere tramitem pdocetur
et primo quidem conuiuiorũ illece
bris decipitur· inde nocturnis eum
furtis ſociũ ſibi pticipẽqꝫ cõſciſcũt
poſt hec iã ad maiora flagicia per⸗
trahũt . Cum iterea ſenſim iuuenis
formabatur et inſtituebatur ad ſce
lera· et quia eſſet acer ingenio ſicut
equus infrenis et validus duris
moribꝫ obfirmatis· recti itineris li⸗
neã derelinquẽs · rectore contẽpto
rapido curſu totus fertur in p̃ceps
ita ſuccedentibꝫ ſibi malis· ut deſpe⸗
ratõnẽ ſibi q̃ꝫ a dõ pſtite ſalutis ac
cipet . Dedignatur iam de paruis
ſceleribꝫ cogitare· grandia q̃ꝫ moli
tur· et ex itegro pditioni ſe tradẽs
nulli⁹ inferior eſſe in flagicijs pa⸗
titur . Deniqꝫ illos ipos qui prius
magiſtri criminũ fuerant · diſcipu⸗
los facit · et latronũ ex hijs turmã
quibꝫ ipe dux et princeps violent⁹
peſſet inſtituit· et cum hijs omi cre
dulitate graſſatur . Verũ· tempore
elapſo cum rei iam popoſciſſet vti⸗
litas· inuitatur iterũ ad illã vrbem

iohãnes· et cum cetera quorũ gra⸗
tia venerat ordinaſſꝫ. Euge inqt o
episcope depoſitũ repſenta· qḋ ego
plane et xpus cõmendauim⁹· eccle
ſia teſte quã regis . At ille obſtupu
it pmo pecuniã putãs a ſe repoſci
quã nõ accepat . Sed rurſũ cõſide⸗
rabat nec poſſe fallere iohannem
nec qḋ nõ dedit q̃rere . Herebat er
go ſtupens . Quẽ iohãnes herentẽ
vidẽs · iuuenẽ illũ repeto abs te et
aĩaꝫ fratris . Tum grauiter ſuſpirãs
ſenior et in lacrimas reſolutus· ille
ait mortuus eſt . Quali mõ inquit
vł quali morte . Deo ait mortu⁹ ẽ
quia peſſimus et flagicioſus euaſit
ad vltimũ etiã latrociniũ aggreſſus
eſt . Deniqꝫ nũc montẽ quendã cũ
multa latronum manu occupauit
Quibꝫ auditis· apłus veſtem cõti⸗
nuo qua erat indut⁹ ſcidit· et cũ
ingenti gemitu feriens caput ſuũ
bonũ te inqt cuſtodẽ fratris aĩe de⸗
reliqui . Sꝫ iam nũc m̃ equ⁹ pare⸗
tur · et dux itineris . Et confeſtim
ab ipa ecclia aſcendẽs concit⁹ ppe⸗
rabat . Cumqꝫ puemiſſet ad locum
attinetur ab hijs latronibꝫ qui cu⸗
ſtodias obſeruabãt . Sed ille neqꝫ
effugẽ neqꝫ ꝑſus declinaẽ uſq̃ꝫ in
tens· ingenti tm̃ voce pclamabat· qꝛ
ad hoc ipm veni· adducite m̃ prin⸗
cipem veſtrum . Qui cũ veniret ar
mat⁹ · emin⁹ agnito iohãne apło
pudore act⁹· in fugam vertitur· ille
equo poſt eũ admiſſo· cõfeſtim con
ſequitur fugitãtem· etiã etatis obli
tus· ſimul et clamãs . Quid fugis
o fili prẽꝫ tuum . Quid fugis iner
mẽ ſenem . Miſer here noli timere

habe̅s adhuc ſpe̅ vite . Ego xp̄o ra
tione̅ redda̅ p te . Certe et mortem
p te libenter excipia̅ ſicut et dn̄s ex
cepit p nob̄ · et p tua aīa dabo aīaꝫ
mea̅ . Sta tn̄ et crede mihi · qꝛ xp̄c
me miſit . At ille audie̅s reſtitit · ac
cultu̅ dimiſit in fram · pꝰ hoc arma
piecit . Tum deinde tremefactus fle
bat amariſſime · et accedens ad ſe
ſenis genibꝫ puoluitur · gemitibꝫ
et vllulatibꝫ q̄bꝫ poterat ſatiſfacie̅s
et vberrimis lacrimaru̅ ſuaru̅ fon
tibꝫ iteru̅ baptizabatur · occultans
ſola̅ dextera̅ ſua̅ . Apl̄s vero iuriſiu
randi ſacramento ſe ei a ſaluatore i
petraturu̅ venia̅ pollicens · ſimulqꝫ
genibꝫ eiꝰ puolutus · atꝫ ipaꝫ dexte
ram ex cuiꝰ cedis conſcie̅tia torque
batur · tanq̄ ia̅ p penitentia̅ purga
tam deoſcula̅s ad eccl̄iaꝫ reuocat · p
eo orones pfu̅dens · et cu̅ ip̄o pitre
ducens crebra ieiunia · indulgentia̅
a deo qua̅ ei pollicitꝰ fuerat expetre
bat . Sꝫ et variis ſmonu̅ co̅ſolati
onibꝫ velut quibuſda̅ ̄pcantationi
bus efferos et exfritos eiꝰ animos
mitigabat · nec priꝰ abſtitit q̄ eum
in omibꝫ emendatu̅ etia̅ eccl̄ie pfi
ceret · p̄bens p hoc magna exempla
vere penitentie · et documetu̅ inge̅s
noue regeneationis · atꝫ inſignia q̄
dam et trophea viſibilis i eo reſur
rectionis oſtendens . Hec a clemen
te dicta no̅ ſolu̅ ad ſcientiam reru̅
ſed et ad vtilitate̅ legentiu̅ pfutura
hu̅c in noſtris quoqꝫ libris tene a̅t
locum

¶ Capl̄m · xviii ·

ge iam etia̅ huiꝰ apl̄i que
ſint ſcripta que in auctori
tate habe̅ntur · cu̅ hiis piter expli
cemꝰ . Eſt igitur p̄mo euāgeliu̅ no
minis ip̄iꝰ qd̄ i omi orbe pſonuit
Qd̄ au̅t poſt cetera tria euangelia
quarto a veteribꝫ ſtatutum eſt loco
hec erit ratio . Venerabiles et vere
deo digni apl̄i xp̄i · cu̅ eſſent in om
nibꝫ puritate vite et animi v̄tutibꝫ
clari · non magnipendeba̅t ſmonis
ornatu̅ · quippe in quibꝫ aīa erat di
uinis ornata v̄tutibꝫ ſimul et ſig=
norum gratia · q̄ eis a dn̄o noſtro
ihe̅ſu xp̄o conceſſa fuerat · co̅fide̅tes
in ſuaſoriis humane ſapientie v̄bis
ſu̅mam p̄dicationis dn̄ice colloca=
bant · ſed in oſtentatione ſp̄us et in
v̄tute · p qua̅ mirabilibꝫ conſu̅ma=
tis et v̄borū ſuoru̅ fide facta · vniu̅=
ſo orbi regni celoru̅ ſcientia̅ tradi=
deru̅t · paruiducentes plures libros
condere · qd̄ huiuſmo̅i p̄dicationis
aſſertio no̅ argume̅to humani ſer=
monis · ſed aſtipulatione diuine v̄
tutis indigeat . Deniqꝫ paulꝰ qui
inter om̄s apl̄os eruditior etia̅ in
v̄bis videtur et in ſenſibꝫ p̄potens
non amplius q̄ pau̅ epl̄arum ſu=
arum corpꝰ reliquit . Qui vtiqꝫ im
menſa co̅tinet inter ſe atꝫ innu̅a ſa=
cramenta · utpote q̄ etia̅ vſqꝫ ad ter=
tiu̅ celum raptus · que gerere̅tur in
ſpexerat · et in ip̄m quoqꝫ deo dig=
num padiſu̅ abductꝰ · audierat ibi
ineffabilia verba et doctrina̅ queçu̅
qꝫ illa mihi eſt · ſiue corporeꝰ ſiue
incorporeꝰ illiꝰ interi ſcole diſci=
pulꝰ effectus excepat

¶ Capl̄m · xix ·

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Sed et reliqui dñi ac ſalua-
toꝛis noſtri diſcipuli · nō
ſolum ex illis · xij · ſed et ſi
qui extra hūc numerū · de ſcola tm̄
dñi et ſaluatoꝛis noſtri · ſermonem
aliquē diuinit⁹ inſpiratū memoꝛie
reliquerūt · breuē hūc et ſuccinctū
per omĩa eſſe voluerūt . Igitur ex
ipĩs diſcipulis dñi mathe⁹ tantū-
mō et iohānes ad ſcribendū appu-
liſſe aĩm tradūtur · neceſſitate qua-
dam in hoc ipm̄ ꝓuocati . Mathe⁹
em̄ p̄mo hebreis p̄dicauerat . Verū
cū pararet tranſire ad gētes patꝛa
lingua ſcripturā cōpoſuit · et ea q̄
p̄dicauerat cōpꝛehendens dereliq̄t
hijs ad memoꝛiā · a q̄bus ꝓficiſce-
batur ut gentib⁹ p̄dicaret . Poſt
hūc luce et marci ſcriptura euange-
lica · ſcd̄m eas cauſās quas ſupius
diximꝰ editur . Iohānem vero tra-
dūt vſqꝫ ad vltimum pene vite ſue
temp⁹ · abſqꝫ vllius ſcripture indi-
cijs euāgelium p̄dicaſſe . Sꝫ cum
hoꝛum trium euangelioꝛū etiā ad
ipm̄ noticia ꝑueniſſet · ꝓbaſſe qui-
dem dicitur fidem et veritatē docto-
rum · deeſſe tñ vidit aliqua et maxi-
me q̄ pꝛimo p̄dicatōis ſue tempo-
re dñs geſſerat . Certum eſt em̄ ꝙ
in ſupioꝛib⁹ trib⁹ euangelijs hec vi-
dentur ſola cōtineri que in eo geſta
ſūt · anno quo iohannes baptiſta
vel incluſus eſt in carcerē vł puni-
tus . Deniqꝫ ſi obſerues ſtatim in
inicijs narrationis · poſtea ꝙ re-
fert matheus de quadꝛaginta dierū
ieiunio · et de temptatione eius · cō-
tinuo ſubicit dicens . Audiens aūt
quia iohānes traditus eſt · diſceſſit
de iudea et venit in galileā . Sꝫ et
marc⁹ ſimilit̄ · poſtq̄ inq̄t tradit⁹ ē
iohānes · venit iheſus in galileā. Lu-
cas vero ꝑuſq̄ incipiat aliq̄d d̕ ac-
tibus referre iheſu dicit · qꝫ adiecit
herodes ſup omĩa mala q̄ geſſerat
et cōcluſit iohānē in carcerē . Quia
ınquā ab hijs hec videbātur omiſ-
ſa · rogat⁹ dicitur iohānes apłs ut
ea q̄ pterierant ꝑoꝛes ante tradit ōꝫ
iohānis · ſaluatoꝛis geſta cōſcriberꝫ
Et ideo dicit ĩ euāgelio ſuo . Hoc
fecit iniciū ſignoꝛū iheſus . Et ite-
rū in alio loco indicat dicēs . Nō-
dum em̄ iohānes erat miſſus in car-
cerem . Ex quibus conſtat · ꝙ ea
q̄ anteq̄ iohānes traderetur · ab ihe-
ſu fuerant geſta deſcribit . Et ideo
ſi qui diligenti⁹ cōſiderent · euidenē
inuenīēt nō ſibi euangelia diſſona-
re · ſed alteri⁹ tempoꝛis geſta eſſe q̄
ſcribit iohānes · alteri⁹ vero que ce-
teri . Vnde qꝫ natiuitatē ſcd̄m car-
nem ſaluatoꝛis vel mathe⁹ vł lucas
deſcripſerāt reticuit hec iohānes · et
a theologia atꝫ ab ipā eius diuini-
tate ſumet exoꝛdiū . Que ps ſine
dubio ipĩ velut eximio p ſpm̄ ſanc-
tum reſeruata ē . Hec etiā de iohā-
nis euangelio dicta ſint . De mar-
ci vero euāgelio ſufficient ſupꝛa cō-
pꝛehenſum eſt . Lucas aūt in inicio
euangelij ſui cauſam cur ſcriberet
indicauit · videlicꝫ qm̄ multi alij te-
mere p̄ſumpſerāt enarrare · res que
ſibi magis erant ad liquidū cōper-
te . Volens ergo abſtrahere nos a
ceteroꝛū narrationib⁹ fidē facit per
ſe cōſcripte veritati · certus ꝙ eam
vł paulo exponente vł alijs apłis

quí ab inicio ipſi viderāt ac ſibi tra
diderant cōſecut⁹ ſit · et hāc nobis
per ꝓpriū euangeliū tradit. Hec a
nobis etiam de luca breuiter dicta
ſint. Oportunī⁹ vero et pleni⁹ in
tempore inſertis hijs q̄ antiq̄ auc-
tores ſcripta reliquerūt · ut ſe cūcta
habeant indicabim⁹

Capitulū · xx ·

Iohānis tamē extant pterea ep̄le · de
quarū p̄ma neq3 ab antiquis vnq̄
neq3 a poſteris dubitatū eſt. De re
liquis vero duab⁹ et de reuelatio-
ne etiā nūc anceps ſententia habe-
tur · de quib⁹ ut dixi et a veteribus
dubitatum ſuis in locis ipoꝝ voci
bus approbabim⁹. Ut ergo quā-
doq̄dem in hec deuenim⁹ loca · om-
nem noui teſtamēti canonē deſigne
m⁹. Primo nob̄ oīm euangelio-
rū celeſtis quadriga iūgatur · his
actus ap̄loꝝ copulentur. P⁹ hos
pauli ep̄le ſocientur · conſequātur
vero has p̄ma iohānis ep̄la ſimilit̄
et petri p̄ma. Hec ſunt de quibus
nulla vnq̄ prorſus extitit dubita-
tio. Sequēti loco iam ſūt illa de q̄
bus a nōnullis dubitatū eſt. Re-
uelatio iohānis de qua q̄d ſinguli
veterū ſenſerit ſuis in locis oſten-
demus. Et ep̄la iacobi ſed et iude
petri quoq3 ſcd̄a · et item iohannis
ſcd̄a et tertia · ſiue hec ipi⁹ euange-
liſte ſiue etiā alteri⁹ cognomis oſtē
dentur. Poſt hec iā ſcriptura eſt q̄
dicitur actus pauli · ſed et libellus
qui appellatur paſtoris · et reuelatō
petri · de quibus q̄ maxime dubita-
tur. Fertur etiam barnabe ep̄la et
doctrina q̄ dicitur ap̄loꝝ. Quidā
aūt hijs ſociatur etiam euangeliū
q̄d dicitur ſcd̄m hebreos · quo p̄ci-
pue vtuntur illi hebrei q̄ xp̄m ſu-
ſcipe videntur · ſ3 in eccl̄ia ei contdi
citur. Que oīa tū a nobis neceſ-
ſario enumerata ſunt · ut abſq3 vlla
ambiguitate clareſceret · que ſint in
veteri auctoritate · et que ſint in q̄-
bus vł cōtradictio aliqua vł etiam
cūctatio · cum tamē a q̄plurimis ec
cleſijs recipiantur ſoleat admitti
Sed et de illis ſciendū eſt que ſub
noīe ap̄loꝝ ab hereticis ꝓferūtur
velut petri et thome et mathie · et
ceteroꝝ ſimiliter ap̄loꝝ · qui appel
lantur euāgelia · ſed et andree et io
hannis atq3 alioꝝ ap̄loꝝ act⁹ · q̄
nuſq̄ prorſus inſcriptis veterū eo-
rū dumtaxat qui ap̄lis ſucceſſerūt
aliqua mentio eoꝝ aut cōmemo-
ratio habetur · in quib⁹ et ipſe ſtil⁹
multum ab eccl̄iaſtica conſuetudi-
ne deprehenditur eſſe diuiſus. Sen
ſus quoq3 ipē et oīa que his in-
ſerūtur · longe ab ap̄lica diſſonāt
fide · ex quo figmēta eſſe prauitatis
heretice cōprobātur. Unde ne int̄
illa quidē de quib⁹ dubitari dixim⁹
collocanda ſūt · ſed ut aliena penit⁹
et pietatis regula diſcrepantia ꝓ-
pellenda. Verū ad hiſtorie ordinē
redeamus

Cap̄lm · xxi ·

Igitur ſymoni mago menander ſuc
cedit · ſcutū dyaboli · nō inferi⁹ p̄mo
et ipē ſamarites genere. In arte
aūt magica ſol⁹ reptus eſt · qui nō
mō equipare ſed et ſupergredi im
pietatē poſſet magrī. Maioribꝰ q̄p
pe portētis efferebatur · ſemetipm

ſaluatorē dicēs ad hoīm ſalutē de
celeſtib9 et inuiſibilib9 ſeclis deſti=
natum ·aſſerens non aliter poſſe
vnūquēq3 angelos ſcli vincē ·niſi
prius a ſemet magice artis p ordi
nem ſuſcipet diſciplinā ·et p bap=
tiſmū a ſe datum imortalis et eter
nus effectus ·in hac vita ppetu9 fie
ret .Que omia ex libris prenci vo
lentib9 ſcire pfacile eſt .Sed et iu=
ſtin9 in hijs ipīs in quib9 ſimonis
fecerat mentionē·etiam de hoc talia
quedā ſcribit .Menādrum quedā
ſamaritanū ex uico capparathea ſy=
monis diſcipulum·ſtimulis demo
nicis incitatū veniſſe anthiochiam
et q̄pplurimos p artē magicā dece=
piſſe . Scimus q2 hoc etiā ſuadere
potuit ſectatorib9 ſuis ·q̄ n̄ eſſent
morituri·ex quib9 in hodiernū ſūt
aliqui ex illo eadē cōfitentes . Hō
eſt vere dyaboli cōmentum·ut ho=
mines magi xpianorū ſibi nomen
iponerent·quo p hoc ſclm et vene
rabile religionis noſtre miſterium
macularent . Qui tamē irrident et
ſpernūt eccleſiaſtica dogmata·vl d̄
imortalitate aīe vel de reſurrectōne
mortuorū . Verum hij talib9 freti
auctorib9 de ſpe ſalutis et vite pe=
nitus exciderunt

Caplm·xxij·

Sed et alios iſdē demon q̄s
ab amore xpi ſepare non
poterat·alio nichilomin9 arte dece=
pit·id eſt hebionaeos·qui interpre
tantur paupes . Vere eīn paupes
ſūt et egeni in ſcientia glie xpi·qm̄
quidē ſolū cū hoīe3 putāt·et p pro
fectū vite ac v̄tutis virum iuſtum

effectū·cōmuni etiā natiuitate ex vi
ro et femia pcreatū . Cuſtodiendā
vero cenſent etiā legis obſeruantiā
ne ſufficere ad ſalutem ſolā xpi eſti
mēt fidē.Quidā tn̄ ex ipīs refugūt
hāc impietatē·vt ex viro et femina
aſſerāt eum natū.ſed cōfitentur de
ſpiritu ſancto et maria v̄gine ·nec
tamē ſemper eum fuiſſe deū et v̄bū
ac ſapientiā dei fatentur ·corpalem
vero legis obſeruātiam cuſtodiūt
Apli aūt pauli eplas oīs piter
reſpuūt· et ipm apoſtatā legis ap=
pellāt .Vtūtur et euāgelio vno q̄=
dam qd̄ ſcdm̄ hebreos appellatur
Cetera omia nichili ducūt·ſabbata
cū iudeis ſcdm̄ legem·nobiſcū dn̄i=
cam diē ſacratā poſt reſurrectionē
dn̄i obſeruāt Vnde cōpetenter he=
biones pro pauptate intelligentie
appellati ſunt

Capitulū ·xxiij ·

Iſdem temporib9 etiā alte
rius hereſeos obortum p̄n
cipem cherinthum accepim9 .De
quo gaius cui9 iam in ſuperiorib9
fecim9 mentionē ·in diſputationū
ſuarū dialogo ita ſcribit .Sz che=
rintus inq̄t p reuelationes quaſdā
quas velut a magno aplo cōſcrip=
tas·et p angelos ei reuelatas puta
ret·talia quedā portenta nobis in=
troducit .Poſt reſurrectionē terre
num dicit futurū eſſe regnū xpi in
iheruſalem ·et hoīes in carne iterū
cōcupiſcentijs et vicijs·ſubiecctam
conuiſationē habituros .Contra fi
dem quoq3 ſcripturarū quoſdā mil
le ānos deſignat . In quib9 multa
quidem et alia corruptionis opera

et nupſtiarum feſtiuitates dicit futu
ras · ad eos qui libidini ſūt dediti
decipiendos . Sʒ et dioniſi⁹ cum de
iohānis reuelatōe diſſerēt et q̄dam
ſcdm ea q̄ antiquit⁹ ecclie tradita
fuerāt diſputaret · mentionē facit
hui⁹ ipi⁹ viri in hijs verbis . Che=
rint⁹ inq̄t a quo et cherinthiana he
reſis eborta eſt · figmētis ſuis auc=
toritatē magis nois acq̄rere · ſecū=
dum ſcripture huius prauā intelli
gentiam geſtiebat · quippe cui⁹ hec
erat heresis · ut affirmaret terrenū
futurū eſſe xp̄i regnū · et quia erat
ventri et gule ac libidini dedit⁹ · ea
futura decernebat que ſibi ppria li
bido dictabat . Ventris et eorū q̄
ſub ventre ſūt incitamēta · cibis po
tibus nuptijs p̄dicabat explenda
Et ut aliquid ſacrati⁹ dicere videre
tur · legales aiebat feſtiuitates rur
ſum celebrandas · et hoſtias carna=
les iterū iugulādas . Yrene⁹ vero
etiam ſecretiora ipi⁹ heretici in pri=
primo operis ſui libro publicauit
que inde diſcat ſi quis plenius ſci
re vult

¶ Caplm · xxiiij ·

Ed et alia heresis q̄ appella
tur nicolaitarū perpauco
tempore viguit · cui⁹ etiā in reuela
tione iohānis mentio facta eſt Iſti
nicolaū vnū ex illis qui cū ſtepha
no ab ap̄lis cōſtituti ſūt diaconi
auctorē ſe habere iactabāt . Sed cle
mens alexandrin⁹ in tertio libro
ſtromatum hec de eo ſcribit . Pul
chram inq̄t valde hic vxorē habuit
Et poſt aſcenſionē dn̄i et ſaluato=
ris noſtri cū increparetur ab ap̄lis
tanq̄ de zelotipie iniuria · pductā
in mediū vxorē ſuā · ſi quis eā vellz
habere pmiſit . Ex qua occaſione
iſti cōſequens putauerūt · ut ſecun=
dum hoc factum vel dictum nicolai
vnuſq̄ſqʒ carne ſua in quo delecta=
ret abuteretur . Et obtinētes dictū
vel factū h⁹ ſimplicit et inocent · abſ
qʒ vlla reuerentia pmiſcuos nunc
et illicitos cōcubitus expetūt · hij q̄
ſub illi⁹ noīe ſectam ſibi pprie libi
dinis aſſūpſerūt . Michi aūt com=
pertum eſt nicolaū nullā prorſus
agnouiſſe mulierē · p̄ter eam quā
in matrimoniū acceꝑat . Cuius etiā
liberi · femie quidē · vſqʒ ad vltimā
ſenectutem caſta v̓ginitate durarūt
fili⁹ aūt etiā ipe ſanctitatem in cor=
rupti corpis cuſtodiuit . Que cum
ita ſe habent · cōſtat illud qd̓ in me
diū apl̄orū p zelotipie ſuſpitione
pduxit vxorē · ex cōtemptu vicij vel
libidinis geſtū · quo p hec cōtinen=
tem ſe oſtenderet ei⁹ rei quā minime
putabatur expetē · cōtempnendam
magis q̄ expetendam carnis edo=
cens voluptatē · qm̄ quidē nolebat
ut opinor ſcdm ſaluatoris p̄ceptū
duobꝫ dn̄is ſeruire · libidini et deo
Dicūt aūt etiā mathiā ita docuiſſe
aduſum carnem pugnādum · et in
nullo prſus voluptati eius ac libi=
dini cōcedendū · aīaʒ vero alendā ſa
pientie paſtibus · et ſcientie cibis i
mai⁹ ſemp augendā . Hec de illis
hereſibꝫ q̄ temporibꝫ memoratis · a
veritate declinātes cito extincte ſūt
retuliſſe ſufficiat

¶ Capitulū · xxv ·

Clemens ſane hic cuiꝰ voces
q̃ annotauimꝰ ſcribens adu̓ſu
eos qui nuptias ſpernunt
inter cetera etiam hec dicit. An et
aploꝝ imꝓbant. Petrꝰ eñ et phi
lippꝰ et vxores habuerũt. et filias
etiã viris nuptũ dederũt. Sꝫ et pau
lum nõ texet aplm in quadã epla
ſua mentionẽ vel ſalutationẽ facẽ
cõpris ſue. quã ipe iõ negat circũ
ferre. vt ad ꝑdicationẽ euangelij ex
peditioꝛ fiat. Verũ qm̃ clemẽtis fe
cimꝰ mentionẽ. abſurdum nõ erit
aliã q̃ꝫ eiꝰ mẽoꝛabilẽ narratõꝫ ꝓfer
re quã i ſeptio eiꝰdẽ opis libro ita
in ſeruit. Aiũt inq̄t beatũ petrũ cũ
vidiſſet vxorẽ ſuã duci ad paſſiõeꝫ
gauiſum eſſe. electionis gratia ac
regreſſiõis ad ꝓpriã domũ et excla
maſſe poſt eã cum duceretur ac ꝓ
prio noĩe cõpellantẽ dixiſſe. O cõ
iũx memento dñi. Talia cõiugia
ſanctoꝝ erant. tam pfecta fuit affec
tio beatoꝝ

Capitulũ. xxvi.

Igitur qꝛ d̓ vite exitu petri
vl̓ pauli iam in ſupioꝛibꝫ
explanauiꝰ. ſed et tempus iohãnis
quo vita exceſſit ex pte iam diximꝰ
nũc etiã de loco quietis eiꝰ. ſcdm fi
dem policratis epheſij epi edocẽ cõ
ueniẽs puto. Hic etenĩ policrates
victori epo vrbis rome ſcribẽs. et
ipiꝰ et philippi apli ac filiarũ eius
pariter meminit dicens. Sicut iam ſu
periꝰ inſeruimꝰ qd magna lumĩa
in aſie ptibꝫ dormierũt. que reſuſci
tabit dñs in nouiſſimo die aduen
tus ſui. cum veniet in glia et requi
ret oĩs ſanctos ſuos. Dico aũt de
philippo inq̄t q̃ fuit vnꝰ ex aplis q̃
dormiuit apud hierapolim. ſed et
due eius filie ibi v̓gines cõſenue
re. et alia eiꝰ filia ſpũ ſancto reple
ta ꝑmanſit apud epheſum. et iohã
nes ille qui ſupra pectꝰ dñi recũbe
bat qui fuit ſacerdos dei pontifica
le petalũ geſtans. et martir et doc
toꝛ optimus apud epheſum dormi
uit. Nec etiã de locis in quibꝫ re
quieſcũt in ſompno pacis adieciſſe
ſufficia. Sꝫ et gaiꝰ cuius ante men
tio facta eſt. i dialogo ſuo quẽ cũ
proculo diſputãs. ſcribit de filiabꝫ
philippi ſimul et obitu ipiꝰ conſo
nis vocibꝫ memoꝛat dicens. Poſt
hec aũt ꝓphetiſſe quatuoꝛ fuerunt
philippi filie. cuiꝰ ſepulchrũ extat
apud hierapolim aſie vrbem vna
cum filiabꝫ ſuis. De hijs aũt et lu
cas in actibꝫ aploꝝ meminit. cũ ad
huc apud ceſareã degerent. Dicit
ergo ita. Venimꝰ inq̄t ceſareã. et
ingreſſi i domũ philippi euãgeliſte
qui erat ex ſeptem. manſimꝰ apud
eum. Huic aũt erant v̓gines filie
quatuoꝛ ꝓphetantes. Hijs igitur
a nobis de aploꝝ tempoꝛibꝫ vel
exceſſibꝫ ꝓut potuimꝰ. ex ſcriptis
veterũ cõgregatis. ſed et de ſcriptu
rarũ canone qui in auctoꝛitate ha
beantur libri vl̓ qui penitꝰ repu
dientur qui vero medij q̄dãmõ ad
inſtructionẽ ſolã ab eccl̓ijs. nõ eti
am ad indubitatã auctoꝛitatẽ re
cepti ſũt. cõſequenter expoſitis ten
damus ad cetera

Caplm. xxvij.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Poſt nerone͂ domicianu͂mq͂ʒ
ſub hoc cuiꝰ nu͂c tempora
memoramꝰ·ꝑ ſingulas ci-
uitates ex inſole͂cia ꝓpͥi pſecuto͂eʒ
in noſtros accepimꝰ mota͂. Quo
in tempore etia͂ ſimeon cleophe fi-
lius·que͂ ſcdm iheroſolimis ordina
tum epm ſupra edocuimꝰ·ꝑ mar-
tirium carnis vinculis reſolutꝰ eſt
Horu͂ aſtipulator ipe ille egeſip-
pus·que͂ in pluribꝫ ia͂ ꝓduximus
teſtem. Js ergo refert ꝙ a q͂buſ-
dam hereticis accuſatus ſit ſupra
dictus vir·tan͂q̃ xp̄ianꝰ·et multis
ſupplicijs afflictus ·ꝑ multos dies
ita ut etia͂ iudex ip̄e cu͂ amicis ſuis
de eius paciencia miraretur ·et ad
vltimu͂ iuberet ſimili eu͂ qua͂ dn̄s
ꝑtulit paſſione vita͂ finire. Sʒ et
ip̄a verba quibꝫ hec ꝑteſtatur audi
re gratius puto. Ait ergo·cum de
hereticis diceret. Ex hijs igitur ip
ſis accuſauerűt quide͂ ſimeone͂ cleo
phe filium· tan͂q̃ qui eſſet ex ge-
nere dauid·et xp̄ianꝰ. Et ita mar-
tir effectꝰ eſt ·cum eſſet a͂noru͂ cen-
tum xx ſub traiano ceſare apud at-
ticum conſularem. Addit au͂t etia͂
hoc qđ accuſatores eiꝰ cu͂ in illis te͂
poribꝫ ꝑq͂rerentur ſi qui ex gene͂
dauid et regia tribu deſce͂deret·co͂-
prehenſi ſűt inter ip̄os. Qđ au͂t ſi
meon vnꝰ fuerit ex ip̄is adiutoribꝫ
dn̄i vł longeuitas eius inditio eſt
vel euangeliorum fides·vbi etiam
mater eiꝰ maria cleophe vxor refer-
tur. Sed et alios quoſda͂ ide͂ ſcrip
tor refert ·p̄ter eos de quibꝫ ſupra
diximꝰ nepotes iude vnus ex fratri
bus dn̄i ꝑ idem tempꝰ ſupſtites in

uentos·et domiciani te͂poribꝫ mar-
tires factos hoc mo͂ ſcribe͂s. Veni-
u͂t igitur hij et p̄ſunt omni eccleſie
tan͂q̃ martires et ꝓpinqui dn̄i·et
reddita pace ecclie permanſerunt
vſqʒ ad te͂pora traiani ceſaris ·vſqʒ
quo conſobrinus dn̄i ſimeon de q͂
ſupradiximꝰ filiꝰ cleophe·calu͂pnia
pateretur ab hereticis tan͂q̃ xp̄iaꝰ
co͂ſulari delatꝰ. Cu͂qʒ multo tempo
re ſupplicijs fuiſſet affectus marti-
rio conſu͂matꝰ eſt·omibꝫ qui ade-
rant et ip̄o iudice mirantibꝫ·ut ce͂
tum xx a͂noru͂ ſenex crucis ſupplici
um ꝑtuliſſet. Poſt hec idem ſcrip-
tor addit etia͂ hoc ·qđ uſqʒ ad illa
tempora virgo mu͂da et i͂macula
ta ꝑmanſit ecclia·corruptoribꝫ ve-
ritatis et diuini verbi temeratoribꝫ
aut nuſq̃ omio extantibꝫ·aut etia͂
ſi qui forte fuerant ·in occultis et
abditis hiatibꝫ terre delitéſcentibꝫ
Vt vero et ap̄loru͂ chorꝰ et omnis
illa etas q͂ a dn̄o ſuſcepat viue vo
cis auditu͂ de hac luce diſceſſit·tum
velut in vacua͂ domu͂ falſe doctrine
ip̄ius ſe error i͂merſit ·et tan͂q̃ vbi
nullꝰ ia͂ diuini cenſus defenſor exi
ſteret corripientes arma mendacij
oppugnare ap̄lica͂ veritate͂ nitun
tur. Sed iſtud bellu͂ intrinſecꝰ ge
rebatur·pſecutionu͂ vero extrinſe-
cus pondꝰ vrgebat eccleſia͂. Et ta͂
i͂menſa caterua martiru͂ cottidie iu
gulabatur·vt plinius ſecūs qui tu͂c
ꝓuincia͂ admiſtrabat ·multitudine
interemptoru͂ ꝑmotꝰ ·referret ad i͂
patorem·ꝙ innumera hoim milia
cotidie obtru͂carentur·i quibꝫ nich
il oino ſceleris deprehenderetur ad

admiſſū aut aliqd cōtrariū romāis
legib⁹ geſtum· ſolum qd ante luca
nos ymnos· xpo cuidā canerent
deo· adulteria vero vel cetera huiuſ
modi crimia apud eos illicita ha:
beri · et penit⁹ arceri · cetera vero ſe:
cūdum leges eos agē cōmunes

¶ Capitulū ·xxviij ·

De que tūc traian⁹ reſcripti
ſui auctoritate decernit · vt
xpiani quidē non requirantur· ſi q̄
ti inciderint puniātur . Per qd ex
pte aliqua pſecutionis ſedatū pu:
tabatur incendiū . Sꝫ hijs qui ne:
quitiā ſuā adūſum nos exercere cu
piebāt · ledēdi occaſio ñ videbatur
exempta. Interdū em̄ pp̄ls inſtiga
batur · interdū etiā iudex occaſioni
bus vtebatur · et negabat queſitos
q̄s punire voluiſſet oblatos . Det
tertullian⁹ in apologetico ſuo dicit
ex quo poſſūt inſtrui plenius ſcire
cupientes

¶ Capitulū· xxix ·

Igitur in vrbe roma terti⁹ ab aptis
clemens nouē ānis ſacerdotio pfūc
tus· euāgſco diuini verbi tradidit
miſteriū . In iheroſolimis vero ſi:
meone de quo ſuperius diximus
defuncto· iuſtus quidā ex hijs qui
de circūciſione ad fidem xpi vene:
rāt epātum ſuſcepit. Quib⁹ tempo
ribus apud aſiā ſuperat adhuc et
florebat· ex apłorū diſcipulis poli
carp⁹ ſmirneorū eccłie epc· et papi
as ſimilit̄ apud ieropolim ſacerdo:
tium gerens . Sꝫ et in noſtra q̄ꝫ tē
pora fame celebritate vulgatus ig
natius· apud anthiochiam poſt pe
trum ſcda ſucceſſione epātū ſorti:
tus eſt . Quē ſermo tradidit de ſy:
rie ptib⁹ ad vrbem romā trāſmiſſū
et p martirio xpi ad beſtias datū
Quiqꝫ cū per aſiā ſub cuſtodia na
uigaret· ſingulas quaſqꝫ digredi:
ens ciuitates · et eccłie pp̄los euan
gelicis cohortationib⁹ edocebat in
fide pſiſtere· et obſeruare ſe ab here
ticorū cōtagijs · qui tūc primū co
pioſi⁹ cepant pullulare · et ut dili:
genti⁹ ac tenaci⁹ apłorū traditioni
bus īhererēt· quas traditōres caute
le gratia et ne quid apud poſteros
remaneret īcerti· etiā ſcripta ſe aſſe
rit reliquiſſe . Deniqꝫ cū ſmirnā ve
niſſet vbi policarpus erat · ſcribit
inde vnā epiſtolā ad ephesios eorū
qꝫ paſtorē· in qua meminit et oneſi:
mi et magne aſie ciuitatis que ſu
pra menādrum iacet· in qua et epi
clamet mentionē facit. Sꝫ et eccłie
que eſt trallis ſcribit · cui⁹ principē
tūc eſſe polybiū deſignauit . In ea
vero quā ad romanā eccłiam ſcri:
bit· depcatur eos necem · tanq̄ ſup
plicijs ſuis parcentes velint ſpe pri
uari martirij et hijs poſt aliquāta
vtitur v̄b̄ . A ſiria inq̄t romā vſqꝫ
cum beſtijs terra mariqꝫ depugno
nocte ac die cōnexus et conligatus
decē leopardis · militib⁹ dico ad cu
ſtodiendū datis. Qui ex beneficijs
noſtris ſeniores fiūt· ſed ego eorū
nequicijs magis erudior . Nec ta
mē in hoc iuſtificat⁹ ſum . O ſaluta
res beſtie q̄ preparātur mihi. Quā
do venient. Qñ emittentur. Quan
do eis frui licebat carnibus meis
Quas et ego opto acriores pari
et inuitabo ad deuorationē mei· et

deꝑcabor neforte ut m̄ nōnullis
fecerūt timeāt contigere corp⁹ me-
um. Quinimo et ſi cunctabūtur
ego vim faciā. ego me ingerā. Da
te queſo veniā. ego noui ꝙ expedi
at mihi. nūc īcipio eſſe diſcipulus
xp̄i. Faceſcat inuidia vel hūanus
affectus vel nequitia ſpiritalis. vt
ihesū merear adipiſci. Ignes. cru
ces. beſtie. diſperſiones oſſium. di-
ſcerptioneſq; membrorū ac totius
corporis pene. et omīa in me vnū
ſupplicia dyaboli arte queſita cu-
mulentur. dūmō ihesū xp̄m mere
ar adipiſci. Hec et m̄lta alia hijs
ſīlia ad diūſas ecclīas ſcribit. Sz
et ad policarpū virū velut ad apl̄i
cum. datis lr̄is anthiochenā ei ec-
cleſiā ꝑcipue cōmendat. Ad ſmir-
neos ſane ſcribens vtitur v̄bis qui
buſdā vn̄ aſſūptis neſcim⁹. quib;
hec de ſaluatore ꝓloquitur. Ego
aūt p⁹ reſurrectionē quoq; in car-
ne eū. ſcio fuiſſe et credo. Nam et
cum veniſſet ad petrū ceteroſq; ait
eis. Accedite et videte. quia nō ſū
demoniū incorpeū. Qui et conti
gentes eū crediderūt. Scit aūt et
yrene⁹ martiriū ei⁹. et mētōez facit
ſcriptorū eius p hec verba. Sicut
dixit mihi quidā ex noſtris ꝑ mar-
tirio xp̄i dampnat⁹ ad beſtias. fru-
mentū inq̄t ego ſum dei. Beſtiarū
dentib; molor. et ſubigor ut panis
mūdus efficiar. Sz et policarpus
horū memoriā facit. ī ep̄la quā ad
philipenſes ſcribit p hec. Depre-
cor inq̄t oīs vos obedientie opa-
dare. et meditari patientiā quā vi-
diſtis in ignatio et ruſo et zoſimo

beatis viris. ꝑcipue aūt ī paulo. et
ceteris apl̄is qui fuerūt apud nos
ſcientes. ꝙ hij oīs nō inuacuū ſ;
p fidem et iuſticiam cucurrerūt. vſ-
queq̄ ꝑuenirēt ad locū ſibi a dn̄o
ꝑparatū. quīquidē paſſionū eius
pticipes extiterūt. nec dilexerūt pre
ſens ſcl̄m. ſ; eum ſolū qui pro ip̄is
et p nobis mortu⁹ eſt et reſurrexit
Et poſt pauca ſubiūgit. Scripſi-
ſtis mihi et vos et ignati⁹. vt ſi q̄s
vadit ad ptes ſirie deferat litteras
ad vos. Q̄d faciā cum temp⁹ inue
nero. Mittā vob̄ et ignacij ep̄las
et alias ſi que ſūt q̄ ad nos tranſ-
miſſe ſūt. ex quibus vtilitatē maxi
mā capiatis. Continēt eīn de fide
et patientia inſtructionē pfectā. ſe-
cundū dn̄i ꝑceptum. Hactenus de
ignatio

Capl̄m. xxx.

Poſt hec rexit ecclīaz ciuitati-
tis anthiochene heros. In
ter eoſdem ſane floruit vir eque in-
ſignis quadrat⁹. qui vna cum phi
lippi filiab;. ī ꝓphetica grā celeber
rim⁹ fuiſſe ꝓhibetur. Sz alij plu-
rimi p idem temp⁹ aplorū diſcipu
li ſupſtites erant. qui ecclīa funda-
mentis q̄ ab illis geſta fuerāt. dig
niſſima deſup fidei edificia cōſtrue-
bant. augentes in omib; ꝑdicatio
nē verbi dei et ſalutaria eius ſemia
regni celorū p omnē terrā lati⁹ diſ
ſerentes. Deiq; nōnulli ex hijs ar
dentiores diuine philoſophie cupi
ditate ſuccenſi. aīas ſuas verbo dei
conſecrabant. explentes pfectionis
ſalutare ꝑceptū. ut facultates ſuas
ꝑmo indigētib; diuidētes. expedit

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

ad p̄dicandū euangeliū fierent . ut
ſi quibꝰ forte ꝓuincijs nomē fidei
eſſet incognitum predicaret . Pri-
maqꝫ apud eos fūdamēta euange
lij collocantes . atqꝫ electis quibuſqꝫ
ex ipſis officiū regende eccl'ie quā
fūdauerant cōmittentes . ipſi rurſū
ad alias gentes aliaſqꝫ prouincias
ꝓperabāt . et euangeliſtarū funge-
bantur officio . quoſqꝫ ſimiliter ut
in exordio apl'os diuinorū ſigno-
rum comitabatur effectus et ſancti
ſpiritus gratia . ita ut videres vna
allocutione . integros ſimul ꝓplos
ad cultum diuine religionis addu
ci . et p̄dicantiū v̄bis nō eſſe tardis
orem audientiū fidem . Verum qm̄
īpoſſibile nobis eſt ſingulos enūa
re . qui poſt apl'orū p̄mas ſucceſſio
nes . in eccl'ijs q̄ p orbem terre ſunt
vel principes vl' euāgeliſte fuerūt
vel paſtores . illos tm̄modo cōme-
moraſſe ſufficiat . quorū libris īſer
ta ad nos vſqꝫ fidei et p̄dicationis
monimēta venerūt . ut clemētis et
ignacij ceterorūqꝫ quorū ſupiꝰ fe-
cimꝰ mentionem

Capitulū . xxxi .

Clemēs tn̄ in ep'la quā corin-
thijs ſcribit . meminit ep'le
pauli ad hebreos . et vtitur eiꝰ teſti
monijs . Vnde cōſtat ꝙ ap'lus tā
ꝙ hebreis mittendā . patrio eā ſer-
mone conſcripſerit . et ut quidā tra
dūt lucā euangeliſtā . alij aūt hunc
ip̄m clemētem interp̄tatū eſſe . Qd'
et magis verū eſt . quia et ſtilus ipe
ep'le clemētis cum hac cōcordat . et
ſenſus nimirum vtriuſqꝫ ſcripture
plurimā ſimilitudinē ferūt . Dici-
tur tamē eſſe et alia clementis ep'la
cuiꝰ nos noticiā non accepimꝰ . ſed
et alia eiꝰ opuſcula nō mīma a nō
nullis haberi ꝓhibentur . velut pe-
tri et apionis diſputatio . que ī vſu
a veteribꝰ habita minime repimꝰ . qꝛ
nec pura in eis et incorrupta ap'li-
ce fidei regula manſiſſe deprehen-
ditur

Capitulū . xxxij .

Papie quoqꝫ feruntur quinqꝫ
libri . qui attitulātur v̄borū
dn̄icorū explanatio . Horū facit et
hereneꝰ mentionē p hec v̄ba . Hec
aūt et papias iohānis auditor . po
licarpi vero cōdiſcipulꝰ et ſodalis
vir vnus ex antiquis . ꝓteſtatur in
primo libro ſuo . Quiqꝫ eīn volu
mīa cōſcripſit . Hec quidē hereneꝰ
de papia . Ipſe vero de ſe indicat
tanꝙ qui non ab ap'lis . ſed ab eo
rum diſcipulis ſuſcepit fidē . p hec
verba . Non pigebit aūt nos tibi
oīa que quōdam a p̄ſbiteris didici
mus . et bene retinemꝰ . recordantes
exponere cum int̄pretationibꝰ ſuis
et ut ſe eorū veritas habeat explica
re . Neqꝫ eīn multa dicentibus ſed
vera tradentibꝰ auſcultauimꝰ . neqꝫ
hijs qui hoīm p̄cepta . ſed qui dn̄i
mandata memorabāt . ab ipa veri-
tate ſuſcepta . Qd' ſi quando adue
niſſet aliquis . ex hijs qui ſecuti ſūt
ap'los ab ip̄o ſedulo expiſcabar
quid andreas quid petrus dixerit
Quid aūt philippꝰ vl' thomas . q̄d
vero iacobꝰ q̄d iohānes . aut quid
matheus vl' aliꝰ quis ex diſcipul'
dn̄i . queue ariſtion vl' iohannes
p̄ſbiter . ceteriqꝫ diſcipuli dicebant

Nec enī tm̄ mihi librorum lectōes
pdeſſe credebā · quantū viue vocis
pītiſq3 magiſteriū. Sed mihi dig
num videtur intendere q̄ ſcd̄o no
men iohānis enumerat · et eū quis
dem cui9 primo meminit · petro et ia
cobo ac matheo ceteriſq3 apl̄is ſo
ciat · quē ſine dubio ipm̄ euange
liſtā et apl̄m conſtat. Alium vero
iohānem diſtinctione quadā facta
extra aplorū numerū collocat · pre
ferens ei ariſtionē quendā. Et eui
denter eū p̄ſbiterū noiat · ut p hec
cōprobetur verū eſſe illud · qd̄ qui
dā aſiani ſcribūt · q̄ duo ſint apud
epheſum ſepulchra · et vtrūq3 iohan
nis appelletur. Quib9 ſi diligenti
us intendamus · fortaſſis ſcd̄s hic
erit iohānes ſi ille nō creditur pri
mus · ſub cui9 noīe reuelatio habe
tur q̄ appellatur iohānis. Sed et
hic ipe de quo nobis ſermo eſt pa
pias · aplorū ſe verba ab hijs qui
ſecuti eos fuerant ariſtione videlic3
et iohāne p̄ſbitero aſſerit ſuſcepiſ
ſe. Unde et frequēter noiatim ī cō
mentarijs ſuis · a iohāne et ariſtiōe
traditum ſibi de ſingulis quibuſq3
cōmemorat. Meminit ſane idē ipe
etiā de quibuſdā mirabilib9 ī ope
ſuo · q̄ p̄tereūda minime cenſeo. Per
philippi enī euangeliſte filias pro
phetiſſas · hec ſibi tradita eſſe deſig
nat · mortuū reſurrexiſſe temporib9
ſuis dicit. Sz et de iuſto qui cog
noiat9 eſt barnabas refert miracu
lum ingens · quia venenū biberit
et nichil ex hoc triſte ptulerit · ppt̄
dn̄i fidē. Juſtus aūt ipe eſt hic · q̄
poſt ſaluatoris aſcenſum a ſanctis
apl̄is cū mathia ad aplatus ſortem
ſtatut9 eſt · ſicut in actib9 aplorum
cōmemoratur. Dicit aūt et alia plu
rima a maiorib9 ſibi tradita mira
cula · et nouas quaſdā pabolas ſal
uatoris · et doctrinā incognitā · ma
giſq3 fabuloſam · mille ānos futu
ros poſt reſurrectionē · quib9 corpa
liter regnū xp̄i in hac terra futurū
ſit. Sed ego puto eū ſpiritales et
miſticas aplorū traditōes · corpa
liter et ſcd̄m litterā ſuſcepiſſe · nec
potuiſſe diſcernere ea · que in figu
ris velut lactantib9 et puulis loq
bātur · qui et reuera etiā ex ipis q̄
cōſcripſit opuſculis · exigui ſenſus
vir · et minus capacis oſtenditur
Multis tamen poſt ſe eccl̄iaſticis
viris · erroris hui9 p̄buit caſus · auc
toritatē dogmatis tantū ex vetuſta
te tribuēs · nō etiā ex ratione dicto
rum · ſicut yrene9 · et ſi quis ali9 eū
in hac parte viſus eſt ſequi. Alia
quoq3 q̄pplurima ſupra memorat
ariſtionis refert · tanq̄ ei ex verbis
dn̄i tradita · et iohannis p̄ſbiteri · q̄
ſi quis vult plen9 noſcē · ipos ei9
relegāt libellos. Nos tn̄ illud aſ
ſumpſim9 ex his · qd̄ de marco euā
geliſta hijs ptulit v̄bis. Etiā hec
inq̄t p̄ſbiter narrabat · q̄ marcus
īterpres fuerit petri · et q̄cūq3 mē
rat ab eo dicta cōſcripſerit. Non
tamē p ordinē ea que a dn̄o dicta
ſūt vel facta digeſſerit · q̄ non ipe
auditor dn̄i fuerit vl̄ ſectator · ſed
nouiſſime ut dixi petro adheſit · ad
vſum ac miniſteriū p̄dicandi · non
ad cōſcribendos domini ſermones
Itaq3 nichil peccauit marc9 · in eo

qđ ita q̄dā ſcripſit·q̄ſi qui ſparſim
audita recordari videatur. Et hoc
ſolū ſatis egit·ne quid ex auditis
omitteret·aut aliq̄d falſum ſcribe=
ret. Hec de marco ſcribit papias
ſed et de matheo ita refert. Matheꝰ
quidē ſcripſit hebreo ſermone· int=
ꝑtatus eſt aūt ea q̄ ſcripſit vnuſq̄ſ
qꝫ ſicut potuit. Hijs etiam de ma
theo vtitur ſane idem pipias teſti=
monijs·ex epl̄a iohānis prima·et
petri ſimilr̄ ꝑma. Similiter et hi=
ſtoriā quādam ſubiūgit de mulie=
re adultera·que accuſata eſt a iude=
is apud dn̄m. Habetur aūt ī euā
gelio qđ dicitur ſecundū hebreos
ſcripta iſta parabola. Sed de hijs
iſta ſufficiant

¶ Explicit liber tertius eccleſiaſtice hi
ſtorie ꝛc

¶ Incipiūt capitula quarti libri hi=
ſtorie eccl̄iaſtice

Qui ſub imperio traiani romano=
rū vel allexādrinorū epī fuerit·i
Qualia ſub eodē paſſi ſūt iudei·ij
Qui ſub adriano fidei defenſiones
ſcribunt·iij
Qui ſub eodē romanorū allexan
drinorūqꝫ fuerint ſacerdotes·iiij
Epi iheroſolimorum ab exordio
ſaluatoris vſqꝫ ad tempora memo
rata·v·
Excidium nouiſſimū iudeorū tem
poribꝫ adriani·vj
Qui tēporibꝫ iſdē falſi nōis ſcien
tie principes extiterūt·vij
Qui fuerint tunc eccl̄iaſtici ſcrip=
tores·viij·
Epl̄a adriani qui ꝑſecutionē a no=
ſtris remouerat·ix·
Qui principatu anthonini roma
norū allexandrinorūue fuerint ſa=
cerdotes·x·
De hijs qui ſub eodē tempore deui
ās aſſeruerint ſectas·xj
De iuſtini defenſiōe apud anthoni
num·xij
Epl̄a ceſaris āthonini ad aſianos
de ꝑſſione noſtrorum·xiij
Que de policarpo diſcipulo apo
ſtolorum feruntur·xiiij
Et policarpus ſub ſeuero alijqꝫ
nonnulli ſmirne martirium paſſi
ſunt·xv
Et iuſtinus philoſopꝰ xp̄i verbū
ꝑdicās rome martiriū meruit·xvj
De martiribus quos iuſtinus in
ſuis cōmemorat libris·xvij
Que iuſtini ſcripta ad nos vſqꝫ
venerunt·xviij
Qui tūc viri romane allexandri
neqꝫ eccl̄ie ꝑfuerint·xix
Qui antiochenſium·xx
De hijs qui memoratis tēporibꝫ
eccl̄iaſtici ſcriptoēs enituerūt·xxj
De egeſippo·queqꝫ ipē cōmemo=
rat·xxij
De dyoniſio epo corinthiorū vel
epl̄is eiuſdem·xxiij
De theophilo epiſcopo anthioche
no·xxiiij
De modeſto·xxv
De melitōe q̄ſqꝫ ipē cōmemorat·xxvj
De appolinare·xxvij
De muſano·xxviij
De ſecta ſcd̄m tacianū·xxix
De bardeſāo ſyro ꝑ ſcriptis eꝰ·xxx